EMEK

29 Aralık 1969 18

Direniş lideri öğretmen işinden alındı

...i iktidar için ... gitgide bir çığ düşmanlığını, em-

Günaydın gazetesi Ankara ... dün ... meçhul kişiler tarafından ateş edilmiş, ... bakan Süleyman Demirel'in ... sonra Günaydın gazetesi ... Nevzat Onur ...

MLE MÜCA

... karşı diren

er

HASTAŞ küçük tasarrufları büyük davalarda kullanmak vaadi ile seferber etmeyi başarmış bir kuruluştur. Para toplama bakımından sağladığı bu başarı övülmeye değer.

... öğretim

dyoya sansür kondu

PEYGAMBERLER TARİHİ

İLÂVEMİZİ İSTEYİNİZ

§

KAPİTALİZM ÇIKMAZDA**

Olaya Toplum Polisinin yapmış olduğu ... Hürriyet ... molotof kokteylleri, dinamit lokumları ve tabanca mermileri ile cehennemi bir hava ... Polis bu olayda ... olarak verdiği ...

Bir Basın Kralı AP iktidarına savaş açtı

Yabancı sermaye aleyhine yollara yazı yazan sekiz öğrenciye Belediye cezası verildi

öğretmen boykotu

****

polis-öğrenci çatışması

boyk

GAZOZ kapakları sizleri bekliyor.

DİKKAT AMERİKA

6. FİLO KATİL FİLO'DUR. VERDİĞİMİZ 9 ÖLÜ, AMERİKANIN VE YERLİ İŞBİRLİKÇİLERİNİN BOYNUNA İLMEKTİR BİRLİK OLALIM, KATİL *** FİLO'YU SÜRELİM, ATALIM.

*MUTLU OLMAK İÇİN

BOYKOT!..

H ASTAŞ, kurulduğu günden beri geniş bir reklâm kampanyası ile bir sürü projeler ATTI

katil filo defol

katil * 6.filo'ya karşı diren

emperyalizm ile mücadele

siyasi cinayetler*****

Bir öğrenci öldürüldü

ÇOCUK AÇ, BABASI AÇ, ÖĞRETMEN AÇ BUNUN İÇİN BOYKOT

FAKİRE TEZEKLİ OKUL, ZENGİNE KALORİFERLİ OKUL BUNUN İÇİN

yerli işbirlikçilerine karşı savaş günüdür.

işbirlikçi iktidar***

REVİZYON

TÜRKİYE HALKI AMERİKAYI İSTEMİYOR

"Dur,, demenin

TÖS ve İLK-SEN için tahkikat açıldı

ANKARA, AA

Türk Ceza Kanununun 2... Maddesiyle yasaklanan ... TÖS ve İLK-SEN hakkında Savcılıkça soruşturmaya geçilmiştir. Her iki sendika hakkında Türk Ceza Kanununun 31. maddesine göre işlem yapılacaktır. Öte yandan ... öğretmenler hakkında da mahalli ... tarafından ...

KAPİTALİZM ÇIKMAZDA

YAŞASIN EMEĞİ İLE YAŞAYANLARIN MÜCADELESİ

Ankara Boykot Komitesi

A R K A D A Ş!

BİZ ÖĞRETMENLER NEDEN BOYKOTA GİDİYORUZ

İlerici Birikimler

ADİL ÖZKOL

Geçtiğimiz haftaların en önemli olaylarında ikisi TÖS ve İLK-SEN öncülüğünde öğretmenlerin giriştiği boykot hareketi ile Amerikan 6. Filosunun Türkiye'ye yeniden gelişi idi. Öğretmenlerin 15 Aralık 1969 günü başlattıkları dört gün süreli boykot hareketi iktidarın bütün engellemelerine, tehditlerine ve vaatlerine rağmen başarı ile yürüdü. İlgi çekici bir nokta boykotun yalnızca özlük haklara ilişkin olmaması ve bozuk eğitim düzenindeki ve bunun nedeni olarak da komprador kapitalizminin kirli düzenindeki can alıcı noktaların da boykot sebebi olarak ortaya konulması oldu.

Boykotun ilk günü TÖS ve İLK-SEN yayınladıkları bildiride :

«1 — Halkımızı mutlu kılacak yönde üretici eğitim ve öğretim sistemi uygulanmalıdır.

2 — Eğitim ve öğretim programları yabancı uzmanların etkisinden kurtarılmalıdır.

3 — Özel okullar yoluyla sürdürülen eğitim sömürüsüne son verilmeli, özel okullar devletleştirilmelidir.» diyorlardı.

Bunlara karşı AP iktidarının tepkisi Milli Eğitim Bakanının ağzından tehditler savurmak ve öğretmenlerin aylardır ödenmeyen ek ücretlerinin ödenmeye başlandığını, çeşitli tasarılar hazırlandığını bildirerek göz boyamaya çalışmak oldu. Boykot merkez komitesinin katılma oranının yüksekliği hakkındaki bildirileri de AP iktidarını çok kızdırdı ve TRT'ye de iki günlük sansür konuldu. Sansür devam ederken Milli Eğitim Bakanının olayla ilgili konuşmasının hükümet bildirisi olarak tekrar tekrar okutulması ve hükümet sözcüsünün katılma oranının % 19,1 den % 18 e düştüğünü ciddi ciddi ilan etmesi herkesleri güldürdü. Bir kere katılma oranının verilen rakamlardan çok daha fazla olduğu en basit gözlemlerle bile kolayca saptanacak açık bir durumdu. Ayrıca rakam doğru olsa bile bu dahi otuz bin öğrenmenin boykota katıldığını göstermekte idi. Boykot komitesi yayınladığı bildiride hükümetin boykotun anlamını gözlerden uzak tutmaya çalışarak rakkamlarla uğraşmasını yerdi ve ayrıca katılmanın yüzbinin çok üzerinde olduğunu belirtti. Gerçekten iktidar boykot süresince hareketin temel nedenlerini münakaşa etmekten titizlikle kaçındı. Meclisteki konuşmasında Demirel, öğretmenlerin terfi ede ede orgeneral kadar maaş alma durumuna gelebilme imkânlarının olduğunu söyledi. Ama aracıların tefecilerin, kompradorların bir basit vurgunla bütün orgenerallerin ve bütün öğretmenlerin aylık maaşlarının toplamının tutarından çok fazlasını ceplerine indirdiklerine hiç dokunmadı. Başbakanın bile reddedemediği bir gerçek öğretmenlerin üçte birinin 500 liradan, yarısından fazlasının ise 800 liradan az maaş aldıklarıdır. Milli gelirden gittikçe daha az pay alan memurlar zümresinin meslekleri itibariyle en uyanık kesimini teşkil eden öğretmenlerin gittikçe darlaşan bu cendere altında ilelebet susup kalmalarını beklemek imkansızdır. Hayatlarını emekleri ile kazanan bütün zümreler gibi öğretmenlerde bir taraftan geçim derdi çekerken, diğer taraftan hakim sınıfların gittikçe artan bir pervasızlıkla sömürüyü artırdıklarını ve zenginleştiklerini görmektedirler. Okullarındaki, eski başarısız öğrencileri şimdinin karaborsacıları, soyguncuları veya sömürücü hakim sınıf partilerinin ileri gelenleri olarak ve düzenin küçük örneklerini temsil edercesine karşılarında durmaktadır. Komprador kapitalizminin emperyalizme bağlı mekanizması, küçük burjuvazinin öğretmenler kesimini tatmin edememektedir. İlave olarak çağın gerisinde kalan eğitim düzeni öğretmenlere ters gelmekte, kendilerine temsil edilen genç kafaları topluma ve insanlığa yararlı olabilecek şekilde yoğurmak imkânlarının engellenmesi onları tedirgin etmektedir. Öğretmen boykotunda bu yüzdeyüz haklı noktaların dile getirilmesi ve temel ilke olarak bütün bu bozuklukların ancak köklü bir devrim ile çözümlenebileceğinin benimsenmesi iktidarı çileden çıkarmıştır. Başbakan, TÖS genel başkanın Devrimci Eğitim Şurasındaki konuşmasını eleştirmiş ve Baykurt'un dünyanın gidişinin sosyalizme doğru olduğnu söylemesini özellikle eleştirilmiştir. Anlaşılmaktadır ki öğretmenleri sefalete iten bozuk düzenin savunucusu AP iktidarı, öğretmenlerin bu bozukluğun farkına varmalarına, onun ancak sosyalist devrim ile düzeleceği fikrine gittikçe yaklaşmalarına şiddetle karşı çıkmakta ve öğretmenlerin tarihsel gelişmeye, gözle görünür gerçeklere sırt çevirerek sömürücü hakim sınıflara körü körüne hizmet etmelerini istemektedir. Genel olarak memurlara ve bu arada öğretmenlere grev hakkı verilmeye kattiyen yanaşılmaması da bunun belirtisidir. Halbuki sınıflı toplumlarda sınıfların, zümrelerin örgütlenmeleri ve her türlü demokratik araçları kullanma hakına sahip olmaları gerçek bir demokrasiden bahsedilmenin ilk şartıdır. Fakat niyetleri, demokrasicilik cilası altında sömürü çarkını gizlemek olan hakim sınıflar buna yanaşmaya hiç taraftar gözükmemektedirler. İktidar sözcülerinden başka ana muhalefet partisi lideri de öğretmen isteklerinin önemlilerini es geçmiş, meşhur denge politikasının gereği olarak, boykotun tuttuğunu da gördükten sonra, bir yandan Başbakandan kıyıma gidilmemesini rica ederken öteki taraftan boykotu yürüten öğretmen liderlerine şiddetle çatmıştır. Böylelikle de aslında iktidara yeşil ışık yakmaktan başka birşey yapmamıştır. İnönü'nün Mecliste yaptığı bu konuşmada dikkat çeken bir nokta da bir takım sıfatlarda ekleyerek sola herzamankinden daha fazla yüklenmiş olmasıdır. Hem çok partili rejime ve demokrasiye sahip çıkmak hem de sol kanadı (Anayasal rejime de ters düşen şekilde) engellemeye çalışan iktidara destek olacak sözler söylemek İnönü'nün aşırı ortacılığının yeni bir görüntüsüdür. Nitekim ana muhalefet partisi lideri «ben aşırı sağın ve solun zararlarını yalnız teorik olarak değil bir uygulayıcı olarakta yakınen bilmiyorum» diyerek «Bu da mem

Gerici Koalisyonlar

lekete solculuk gerekse onu da biz yaparız» anlayışını bir kere daha tescil etmiş ve kapitalizmin emekçi sınıflara uyku ilacı olarak sunduğu Orta-Solculuğun kapitalizmden başbaşka bir temel taşımayan zikzaklı yolculuğunun eğlendirici tablosunu çizmiştir. İnönü'nün aşırı sağdan ne kastettiği de ilgi çekicidir. İnönü'nün konuşmasında sağ ekonomik temelinden ayırılarak ve yalnızca emperyalizm ve yerli işbirlikçilerince çeşitli tepkileri istismar edilen kitlelere hasredilerek ele alınmıştır. Özellikle bu noktaya hücum eden İnönü asıl sağcıları yani ağaları, aracıları ve *komprador kapitalistlerini pek* keyiflendirici bir tahlili benimsemiştir. Halbuki bilindiği gibi Nurculuk, Süleymancılık v.s. gibi akımların gücünü yitirmesi ancak onları besleyen komprador kapitalizmine tek alternatifi teşkil eden solun güçlenmesi ile mümkündür ve ancak onun gösterdiği çözümlerle gerçekleşebilir.

Boykot süresince AP, CHP ve GP nin toplumumuzdaki bozuk düzenden doğan bu rahatsızlık belirtilerine karşı kurdukları gerici koalisyona rağmen birçok kuruluşlar öğretmenlerin yanında yer aldılar.

6. Filonun gelişi ve İstanbuldaki cinayetler de dikkate alınarak Ankara, *İstanbul ve İzmir de hemen hemen* bütün fakülte ve yüksek okullar boykota katıldılar. · Üniversite asistanları ve Siyasal *Bilgiler* Fakültesi öğretim üyeleri boykotu desteklediklerini açıkladılar. Bir bildiri yayınlayan Türk Hukuk Kurumu, iktidarı sosyal gelişmeler karşısında zaptiye nazırı kafasıyla davranmamaya çağırdı. Ve hatta Ankara ve İstanbul gibi merkezlerde öğretmenlerin boykota girmedikleri liselerde öğrenciler boykotu desteklemek için boykota girdiler, yürütüşler düzenlediler. Öğretmenler boykotu 18. Aralıkta sona erdi. Bu arada İLK-SEN Genel Başkanı Kenan Keleş ile TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt'un da içinde bulunduğu iki bin kadar öğretmene işten elçektirildiği açıklandı.

Öğretmen boykotunun sona ermesinden bir gün sonra 6. filo bir kere daha Türkiye'ye geldi. Emperyalist sömürünün bu maddi ve meşum belirtisi her seferinde kendisini olanca gücüyle protesto eden devrimcilerin inadına inadına yeni kurbanlar ararcasına yeni kanların dökülmesini istercesine İzmir'e demir attı. İzmirdekilere ilâveten Ankara ve İstanbul'daki devrimci gençlerde günlerdir bu ziyaret aleyhine kampanyalar düzenlemekte ve geri kalmışlığımıza damgasını vuran Amerikan emperyalizminin 6 numaralı deniz bekçisine *hep bir ağızdan «Go Home»* demeye hazırlanmaktaydılar. Başkentten takviye edilen polis birlikleri *ile İzmir'in havası esaslı şekil*de gergindi. Aslında AP iktidarının olay çıkarmakta ayrıca bir kastı yoksa bu ziyaretten memnun olduğu pek söylenilemez. Zira gençlerin bu küstah ziyaretçileri ne kadar büyük bir kızgınlıkla karşıladıkları ve halkın da onlardan yana çıktıkları bilinmektedir. Nitekim filonun dört günlük ziyareti sırasında gençler halkımızın duygularına tercüman oldular. Ülkemizi gün geçtikçe artan bir iştiha ile sömüren, her sorunumuza burnunu sokan Amerika karşısında, kendini meşru müdafaa durumunda hisseden halkın, herşeyin üstüne birde Amerikan muhriplerini karasularımızda görünce kayıtsız kalması beklenemez. Bütün bunları hesabeden AP iktidarının Amerikalılara «gelmeyin» demeye de yüzünün tutmadığı, gücünün yetmediği anlaşılmaktadır. En ziyade sözünü geçirdiği *müttefikinin (!) sık sık ziyaretine* gelen Amerikalılarda hem deniz üzerinde sıkılan mürettebatlarını ferah*latmakta hem de devrimcilere göz*dağı verdiklerini sanmaktadırlar. Ancak evdeki hesabın çarşıya uymadığı ve anti-emperyalist birikimin her olayda fazlasıyla arttığı herkeslerin malumu oldu, satılmışlarında suratına çarpıldı.

Sonuç olarak şu söylenebilir ki; öğretmen boykotu, İstanbul ve İzmir olayları çatırdaması kaçınılmaz olan komprador kapitalist düzenin herzaman beklenen rahatsızlıklarıdır.

Öğretmen boykotu komprador kapitalizmi ile küçük burjuvazi arasındaki çelişkilerin biçimlenmesi yönünde atılmış esaslı bir adımdır. AP iktidarının sınıfsal dayanağı bu kesimi hiçbir zaman tahmin edemeyecek, onların demokratik haklarını her zaman kısıtlı tutmaya çalışacak, yüzelli bini aşkın öğretmen kitlesi ise gittikçe güçlenen bir şekilde sömürü düzenine tepki gösterecektir. İzmir direnişinin sosyolojik anlamı ise ülkemizde anti-emperyalist birikimin hızla arttığıdır. Devrimci gençlik bu *mücadelede ne ölçüde kesin kararlı* olduğunu ortaya koymuştur. Satılmışların ve emperyalistleri eğlendir*mekten çıkar sağlayan zümrelerin* tepkileri ne olursa olsun Türkiye halkına anti-emperyalist eylemleri her seferinde *biraz* daha benimseyecektir.

Bu dönemde Türkiye İşçi Partisi'ne düşen görev de büsbütün önem kazanmaktadır. Sömürü düzenini tasfiyesinin ve anti-emperyalist savaşın doğal öncülüğünü yapma görevi, artık toparlanma dönemine girmesi *gereken TİP'in süratle el atma*sı gereken bir konudur. Ortaya çıkan rahatsızlıkların mevcut düzenden doğduğu ve bu *durumu tek alterna*tifi teşkil eden sosyalist iktidarı kurma ödevinin de sosyalist örgüte ait olduğu düşünülürse *Partimizin* ne kadar ciddi bir çalışma içine girmesi gerektiği anlaşılır. Bir yıldan fazla bir süredir içinde beliren sapmalarla uğraşan T.İ.P. örgütlenme ve eğitime de birinci plânda ağırlık veren fakat aynı zamanda da anti-emperyalist mücadeleyi ve demokratik hareketleri ön plânda tutan hummalı bir faaliyete girişmek zorundadır.

Bu görev parti yönetimi kadar partili veya partisiz bütün sosyalistlerin de omuzlarındadır. Hepimiz görünüşte pek parlak, pek çabuk sonuç verici görünen fakat hiçbir olumlu netice sağlamayacak olan çözümlerin *ciddi alternatifler gibi* ortada dolaştığı şu sıralarda, ilerici atılımları bilimsel yörüngesine oturtmak, sosyalist örgütün öncülüğünü ve önemini bilmek ve bildirmek zorundayız.

ŞABAN YILDIZ GENEL BAŞKAN

15 Kasımda toplanmış olan Genel Yönetim Kurulunda Aybar'ın istifası üzerine genel başkanlığa seçilmiş olan Mehmet Ali Aslan, çeşitli beyanları ve tutumu ile Parti çevrelerinde olumlu bir etki yaratmıştı. Ancak, ne var ki, Merkez Yürütme Kurulu, çeşitli nedenlerle bir türlü toplanamadığı için, genel başkan yönetimde yalnız ve desteksiz kalmış oluyordu. Buna bir çözüm getirmek, yani Yürütme Kurulunu toplanabilir bir kompozisyonda yeniden teşkil etmek üzere 6 Aralıkta çağırılan Genel Yönetim Kurulu da malesef, nisap teşekkül etmediğinden toplanamamıştı. Bunun üzerine istifaya karar verdiği anlaşılan genel başkan, evvela Parti Büyük Kongresini olağanüstü toplamaya karar vermiş fakat bazı genel yönetim kurulu üyelerinin (Sadun Aren, Behice Boran, Osman Sakalsız) kendisine müracaatı üzerine bu kararını ertelemiş ve bunun yerine Yönetim Kurulunu bir kere daha 20 Aralıkta toplantıya çağırmıştı.

20 Aralıkta gene nisap olmadığı için toplanamayan kurul, ertesi günü 27 mevcutla (nisap 21 dir) toplanmıştır.

Toplantıyı kısa bir konuşmayla açan genel başkan Aslan, yukarda ki gerekçeyle bu görevinden istifa ettiğini bildirmiştir. Bunun üzerine kısa bir ara verdikten sonra tekrar toplanan kurul, genel başkan seçimine geçmiştir. Tek aday Partinin kurucularından, eski İstanbul İl başkanı, tekstil işçisi sendikacı Şaban Yıldız'dı. Seçim üç turda tamamlanmıştır. Turların sonuçları şöyledir.

1. tur	21	Şaban Yıldız	5	boş
2. tur	22	Şaban Yıldız	5	boş
3. tur	21	Şaban Yıldız	6	boş

Şaban yıldız genel Başkan seçildikten sonra, Merkez Yürütme Kurulu da istifa etmiş olduğu için, bu seçime geçilmiştir. Gene toplantıya bir ara verilmiş ve kurul tekrar toplandığı zaman Başkan Merkez Yürütme Kurulu için aday gösterilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine Atilâ Aşut kendi hazırladığı listeyi sunmuştur. Bu liste şöyledir :

Osman Sakalsız	Behice Boran
Şaban Erik	Sadun Aren
Bekir Yenigün	Nihat Sargın
Fevzi Kavuk	Y. Ziya Bahadınlı
Naci Eren	Kemal Burkay
Hüsamettin Güven	Güney Dinç

Başkanın ısrarlı taleplerine rağmen başka aday gösteren çıkmamış ve seçimlere geçilmiştir. Fakat bu esnada Mehmet Ali Aybar, Genel Yönetim Kurulundan istifa etmiş ve toplantı salonunu terk etmiştir. Aybar'ı Yaşar Kemal ve Samim Kocagöz takip etmişlerdir. Bundan sonra yapılan oylamada liste 15 oy almış 9 oy da boş çıkmıştır. Bunun üzerine ikinci tura geçilmiş fakat bu sefer iştirak 21 e düşmüş liste gene 15 oy almış 6 oy da boş çıkmıştır. Üçüncü tura geçileceği zaman toplantı nisabının kalmadığı görülmüş ve Başkan hem seçimleri tamamlamak hemde gündemin diğer maddelerini (Anayasa mahkemesine dava açılma konusunu) görüşmek üzere Kurulu tekrar çağıracağını söyliyerek toplantıyı kapatmıştır.

Aybar'ın Sabotajı

Toplantıya gelmiş oldukları halde oylamaya iştirak etmeyerek kurulun, partinin işlemesini sağlıyacak organı seçmek gibi temel bir görevini nisabı düşürmek suretiyle, yapmasını engelleyen üyeler şunlardır : Mehmet Ali Aybar, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz. Kemal Aksoy, Sinasi Kaya, Ayata Beyensel, İbrahim Çetkin, Abbas Uğurlu. Bunların ilk dördü aynı zamanda kuruldan istifa etmişlerdir.

Ergün'ün Tutukluluğu Sürüyor

10. sayıdaki «Kurtuluş Savaşı Ama Nasıl?» başlıklı yazıdan dolayı tutuklanan yazı işleri müdürümüz Hüseyin Ergün'ün tutukluluğu devam etmektedir.

Ergün'ün dosyası henüz sorgu hakimliğinden ağır ceza mahkemesine intikal etmemiştir. Ne zaman intikal edeceği de henüz belli değildir.

Gerek EMEK aracılığıyla gerekse doğrudan kendisini ziyaret ederek ilgilenen okurlarımıza teşekkür ederiz.

Diğer taraftan çeşitli öğrenci hareketlerinden dolayı tutuklu bulunan öğrencilerden ODTÜ öğrencisi Sinan Cemgil kefaletle tahliye edilmiştir. Diğerlerinin ise davaları tutuklu olarak devam etmektedir.

EMEK, belirli bir sayıda basıldığı için bütün yurtta dağıtılamamaktadır. EMEK'in aksamadan elinize geçmesini istiyorsanız abone olunuz.

Bu ayrıca gazetenin mali gücünü de artıracaktır.

« PROLETER » DEVRİMCİLERİNDEN SEÇMELER

YALÇIN KÜÇÜK

Bir grup var, kulandıkları isimleri izlemenin mümkünü yok. Belki de dünyanın en hızlı isim değiştiren grubu. İsimle birlikte saf değiştiren, saf değiştirdikçe de küfürün dozunu artıran bu grup son olarak «proleter» devrimci adıyla ortaya çıkmış. D. Avcıoğlu'nun Devrim gazetesinin iyimser yakıştırmasına göre, sol içinde «en uzlaşmaz ve dinamik» grup da bu grup imiş.

Yazılarının hepsi Mao özentisi bir çağrı ile biter. En çok kullandıkları kelime oportünistdir. Hemen hemen her paragraf oportünist kelimesi ile başlar. Bu kelimeyi o kadar çok kullanıyorlarki, insan, acaba bu devrimciler yazılarını dört duvarı ayna olan bir odada mı yazar, diye düşünmeden edemiyor.

S. Divitçioğlu ve İ. Küçükömer, şimdiyedek sürdürmüş oldukları hain ve gizli çabalarının bu keskin devrimciler tarafından açıklanmasından sonra ne yapacaklar? Artık herkes öğrenmiş olmalıdır, onların içyüzünü. Yalnız «proleterlerin» yayınlarını okuyarak aydınlığa kavuşamamış olanlar da bulunabilir. Aşağıdaki aktarma böyleleri içindir : «İlginç olan nokta, eski Aybar ideologları Divitçioğlu ve Küçükömer'in tahlillerinin hiç birinde Türkiyeyi boyunduruk altında tutan Amerikan emperyalizmi olgusundan söz edilmemesidir. Biz, bunu unutkanlık sayamıyoruz. Tahlillerinin özünde halk düşmanlığı yatan bu iki ideolog'un Amerikan emperyalizmi noktasındaki suskunlukları tahlillerinin gereğidir.» (Aydınlık, sayı 13; sayfa 32.)

Fakat burada, çok keskin devrimcilerin dalgınlığına gelmiş olacak, küçük bir nokta var : Gerek Divitçioğlu ve gerekse Küçükömer tahlillerini birer kitapla açıklamışlardı. Divitçioğlu'nun aldığı tarihsel kesitde ne Amerika ne de emperyalizm vardı. Küçükömer'in çözümlemesine gelince; bunu ister beğenirsiniz ister beğenmezsiniz, bu çözümlemede emperyalizm de yoksa başka hiçbir şey yoktur. Bütün çözümleme emperyalizm olgusuna oturtulmuştur. Anlaşılan, bu «proleter» devrimci mücadelesini okuyarak değil, uydurarak yapıyor. Aslında bu o kadar kötü bir şey olmasa gerek : Devrimcilikde en önemli özellik 'içe doğuş' yeteneğidir!

Ertan Cengiz oportünisttir ve kendisi marksizmi bilmez. Ve de *bu yüzden* «*Ertan Cengiz'e* soyalizm ile ilgili bilgilerini gözden geçirmesini, mümkünse her şeyi yeni baştan öğrenmesini öğütlemek» hem arkadaşlık ve hem de devrimcilik görevidir. (Aydınlık, sayı 12; sayfa 457) E. Cengiz'-in marksizmi bilmediği nereden mi belli? Çünkü, E. Cengiz «derme çatma bilgileri sözde marksist bir terminolojiyle süsleyerek stratejiler kuran ve sonra da bu *stratejiye taban tabana zıt (gauchiste) eylemlere* girişen milli demokratik devrimciler» demiş. Bu cehaletini göstermeğe yeter. Ama, çok şükür, marksizmi bilen, az da olsa, bir kaç kişi daha var. D. Avcıoğlu bunlardan birisi. Gerçi bu, yazmış olduğu kitaptan pek anlaşılmıyor ama, Avcıoğlu'nun marksizmi bildiğinden ve hem de iyi bildiğinden kimsenin kuşkusu olamaz. Çünkü, Avcıoğlu bu devrimcilerden «marksistler» diye söz ediyor. (Aydınlık, sayı 12; sayfa 52).

Açıkcası, mantığın böylesine ego'ya dönük olanı ne babıâli basınında, ne de rüzgarlı sokakta görülmüştür.

Ama rekor yine de bunlarda. Herkes *düşünüp taşınırdı : Türk köylü ve işçisi* siyasal faaliyetlerde, az da olsa, sesini duyurmağa nasıl başladı. «Proleter» devrimci cevap şu : Bu, kemalistler, 27 mayıscılar ve «proleter» devrimcilerin çalışmaları sayesinde olmuştur. Doğrusu, cesur bir açıklama, bir - iki tarihsel tutarsızlık bir kenara atılırsa. Türk köylü ve işçisinin siyasal hayatta aktif olmaya başlaması, kemalist devrim geri teptikten sonra, 27 Mayıs hareketinden ise önce olmuştur. Bu bakımdan bunlarına şeref payı olamaz. Fakat «proleter» devrimcilerin katkısına bir şey denemez. Çünkü, köylü ve işçinin siyasal hayata girişleri ile «proleter» devrimcilerin çoğunluğunun doğum tarihleri aşağı *yukarı çakışmaktadır. Pek* mümkündürki egemen güçler bu çok devrimci çocuklarının doğumunu, köylü ve işçinin boynundaki ilmiği biraz gevşeterek kutlamışlardır.

Başka bir aktarma : «İzlemiş olduğumuz doğru siyasi çizgi ve hareketimizde yer alan militan kadronun bilinçli ve yiğitce mücadelesi sonucu oportünizm bozguna uğratılmış, etki alanı, saflarımızı bölme olanakları iyice daralmıştır. Bu önemli bir başarıdır, çünkü Filipin tipi demokrasiciliğin bir parçası olan oportünizmi Türkiye'nin egemen çevreleri, emperyalizmin de desteğiyle (yalnız amerikan emperyalizminin değil ingiliz *emperyalizminin de) uzun hazırlıklardan* sonra sola açılığı denetlemek ve her halk gibi sömürüsüz adil bir toplum özleyen Türkiye halkına sosyalist hareketin kendisini değil sahtesini sunmaktı. Bu oyun ortaya çıkarılmıştır. Bundan sonra Türkiyede, olacaksa sosyalist akımın sahtesi değil gerçeği olacaktır.» (Aydınlık, sayı 13; sayfa 61) Aktarmadaki oportunistlerden kimlerin kastedildiğinde aydınlık olmayanlar *örneğin şu cümlede* cevabı *bulacaklardır* : «Oportünist Aybar kliği olsun, sahte Aren muhalefeti olsun, oportünizm, şimdiye kadar bilinç düzeyi yeterince gelişmemiş üyelerin en gerici unsurların çıkar birliği etrafında toplamasından güç almıştır.»

Artık İşçi Partisinin nasıl ve ne emellerle kurulmuş olduğunu herkes öğrenmelidir ve bunun için «proleter» devrimcilere teşekkür etmelidir. Teşekkür biçimi «proleter» saflara katılmaktır.

Yalnız Aydınlık, daha çok aydınlık ihtiyacını doğuruyor. Bir kez, Aybar, 'oportünist Aren kliğinin' daha çok sosyalist ülkelerle ilişkisi olduğunu söylerdi. Şimdi, *Anglosaksonların casusu* olmaları iddiası var. Görünüşe göre, Aybar'la «proleter» devrimcilerin oturup bu noktada anlaşmaları gerekiyor. Örneğin şöyle bir çözüme ne denir : Hem ruslar ve hem de anglosaksonlar hesabına çalışıyor olmaları. Gayet mümkün, gerçi «Köroğlu yiğitliğine» uymaz ama, ne de olsa, bu zaman Ceymis Bond zamanıdır.

İkinci olarak, «proleter» devrimciler seçimlerde işçi partisini destekleyeceklerini iddia etmişlerdi. Şimdi açıklandığına göre, bu partinin ajan bir parti, sahte bir parti olduğunu öteden beri biliyorlardı. Acaba, diyor insan, «proleter» devrimciler seçimlerde bile bile sahte sosyalistlere mi oy verdiler? Bu, *herhalde*, «uzlaşmaz ve dinamik» devrimcilerden beklenir bir davranış olamaz. Bu bakımdan, «proleter» devrimcilerin son anda vicdanlarının sesine uyarak, seçimlerde işçi partisine oy vermediklerini, yakında ilanedecekleri kesin gibi görünüyor.

Son olarak tersine bir seçme. Bu seçmeler dizisinin «devrimci bir görevi yerine getirme» ile hiçbir ilgisi yoktur. Yazılışı hiç de sıkıntılı olmamıştır ve hiç bir kimseyi oportünizmin eşiğinden çevirmek gibi bir amaç taşımamaktadır. (Aydınlık, sayı 13, sayfa 58).

Marksistlerin çok iyi bildikleri bir tekerleme vardır : Tarihte her şey iki kez olurmuş. *Birincisi trajedi* olarak, ikincisi fars. Gerçekten de rus menşevikliği bir trajedi olarak gelişti. Anlaşılan, türk menşevikliği tam bir fars olacak.

BU KAN KURUMAZ

UĞUR MUMCU

Son olayların yarattığı tepkileri izliyoruz. Sonuç, kimsenin vurdumduymazlıkla geçiştireceği konulardan değildir. Son birkaç yılda devrimci gençliğin üzerinde dolaşan ölüm rüzgarları, kurbanlarını bir bir seçip, karanlığa ve sessizliğe karışıyorlar. Son cinayetteki alçakça saldırı, bukez kamu oyunu bir parça derinden etkiledi. Siyasal Partiler, nihayet, af kuyularından başlarını kaldırıp, konuyla ilgilenir göründüler. Göreceksiniz, olaylar sıcaklığını yitirince, yine başta iri kıyım iki parti olmak üzere, tüm burjuva partileri, eski oyunlarına devam edecekler......

Olayların etkisinde duygusal yazılar yazılabilir. Ama şartlanmış politikacılara ne söyleyeceksiniz?, Onlar, hesaplarını yapmışlar, hakim sınıfların çıkarlarını korumak için birlikte «demokrasicilik oyunu» oynuyorlar. Sosyal birikimlerin dönüşümleri dışında, bunları sarsmak, oyunlarını bozmak mümkün değildir. Birkaç duygusal söz, onlarda ne etki yapabilir ki. Kendilerine demokrasiyi koruyan vatanseverler pozu verip :

— Aşırı sol serseriler,...
— Devrim Yobazları
— Haytalar,...

diyecekler. Tıpkı, on yıl önceki Menderesin «baldırıçıplaklar» dediği gibi...

Bütün bunlar olağandır. Türkiyede demokrasiye partiler ve kişiler açısından bakılırsa, bütün bunlar hayal kırıcı gelebilir. Ancak düzeni, hukuk kurallarını ve partileri sınıf açısından incelemek ve olayları sınıfsal temelleriyle yorumlamak sorunlara açıklık verebilir. İyi politikacı ve kötü politikacı kavramları yanlıştır. Bizim kötü politikacıdır diye lanetlediğimiz politikacı aslında hakim sınıfların iyi politikacısıdır. Son olayları da bu açıdan değerlendirmezsek yüzeysel sonuçlara varabiliriz. Olaylar, hakim sınıfların temellerini sarsmadıkça, özelikle iki siyasal parti, düzeydeki konularda, birbirlerine karşıtmış gib gözükürler. 1950 - 60 devrinde böyle olmuştur; 1960 dan sonra da zaman zaman bu gelenek sürdürülmek istenmiştir. Ama ne zaman, sosyal uyanışlar, düzenin temellerini değiştirmeye yönelmiş, birbirlerine düşman gözüken partiler sarmaş dolaş olmuşlardır. Demireli ile, İnönü'sü ile Fevzioğlu ve Türkeşi ile. Bir de sosyal uyanışları önlemek için icad edildiği anlaşılan «ortanın solu» aldatmacalarını halkın önüne yem gibi ata ata.. Artık şimdi anlaşılmıştır ki, düzeyde düzen değiştirme nutukları atan Ecevit'in Partisi ile, «ben bu düzeni koruyacağım» diyen Bay Demirel'in Partisi arasında bir fark yoktur. Her ikisi de, bu bozuk, bu gayri milli düzenin bekçibaşılarıdır.. Gizli bir koalisyon, görünüşe rağmen Türkiyeyi yönetmektedir. Sosyalistlere düşen görev, bu antidemokratik koalisyonun gerçek yüzünü Türk halkına göstermektir.

Partilerin gençlikle olan uyuşmazlıklarını bu gözlem ile değerlendirmek gerekir. Türk gençliği, «Bağımsız ve Sosyalist Türkiye» için savaşırken, bu gayrı milli koalisyon düzeni korumak için tertiplere giriyor. Kimi, her türlü baskı rejimi ile, gençleri korkutmak istiyor. Fişliyor, izliyor, öldürüyor. Kimi soyalizmi yozlaştırarak gençliğe yeni uyku hapları veriyor. Böylece hakim sınıflar iş bölümü ile «demokrasiyi» ve «anyasa düzenini» korumuş oluyorlar. Ama asıl demokrasi düşmanı onlardır. Anayasaya karşı olan onlardır. İnsan haklarına saygısız olan onlardır!

Türkiyede sözde bir anayasa düzeni vardır. Ama, devrimcilerin can güvenliği bile sağlanamamıştır.' Türkiyede sözde düşünce özgürlüğü vardır. Ama, aydınlar adliye koridorlarında sürünür, cezaevlerine girer, fişlenir, telefonlar dinlenir. Türkiyede tarafsız idare vardır. Ama, memurlar öğretmenler ilden ile, ilçeden ilçeye süründürülür. Türkiyede sözde «seyahat özgürlüğü» vardır. Ama Siyasi polisin fişlediği kişiler pasaport kanunun, bilmem kaçıncı maddesine göre yurt dışına gönderilmez. Türkiyede hukuk devleti vardır. Ama Yüksek Mahkeme kararları dinlenmez. Anayasanın sosyal haklar ve ödevler bölümündeki hiçbir madde uygulanmaz; üstelik anayasanın en geç yürürlük tarihinden iki yıl içersinde kanunlaşmasını emrettiği kanunlar çıkarılmaz. İşte İnönü'nün, Demirel'in Feyzioğlu'nun, Bölükbaşı'nın ve Türkeş'in Demokrasisi...

Bütün bunlar, Türkiyede, demokrasi getiriyoruz diyen politikacıların dönüp dolaşıp geldikleri çıkmaz yoldur. Peygamberlik iddiaları, her sözde bir keramet uman şark düşüncesi, artık iflas etmiştir. Büyük sanılan zekalarda, bir büyüklük olup olmadığının ispatı için Türkiye'nin bugünkü durumuna bakmak yeter, artar bile. Orta çapta bir politikacı olunsaydı, acaba bundan daha bağımlı bundan daha anti demokratik ve geri durumda olabilirmiydik diye düşünmek, şimdi herkesin hakkıdır...

Demirel'e söylenecek özel bir sözümüz yoktur. Bu düzen ile ilgili ne söylenmişse, bütün bu sözler Demirel'in temsil ettiği düzenedir. Kendisi, bir sebep değil bir sonuçtur. Hakim sınıfların ve enternasyonel sermayenin koruyucusu ve şimdilik baş sorumlusudur. Hakim sınıfların temelleri yıkıldığı zaman Demirel diye bir sorun da kalmayacaktır. Şimdilik o, İnönü'nün Ecevit'in Feyzioğlu'nun ve Türkeş'in desteğinde hakim sınıfların çıkarlarını savunmaktadır.

Ölenler, bir bir vurulanlar işte bu hakim sınıflara karşı oldukları için öldürüldüler. Gerçek katiller bu düzenin sorumlularıdır. Ama, unutulmasın ki bu kanlar kurumaz. Ve, bir gün bu siyasi cinayetlerin gerçek katilleri tarihin değişmez yargıları karşısında, ancak unutulmuş birer mezar taşı olurlar. Bu halk, bugün bunun bilincine varmasa da, yarın, mutlaka, ama mutlaka kendisi için kan dökmüş olanları elinin nasırında ve alnının terinde taşır.

Halkımızın karşısında, inanç bizim, utanç ise onların......

DEMİREL'İN

ŞABAN ERİK

Başbakan Demirel, 12 Aralık 1969 günü, gazetecilere yine bir şeyler söyledi. Söyledikleri, genelikle olduğu gibi, son derecede ipe-sapa gelmez lâflardır.

Bakınız dediklerine : «...Bir takım kişiler ekonomik eşitsizlikten hareket ederek fertler arasında eşitliği sağlayacaklarını söylüyorlar. Bunlar tenakuz içindedirler. Alın teri sayesinde ilerlemiş, gelişmiş vatandaşlara haset ettikleri için bu yola başvurmaktadırlar. ...Biz nizamcıyız. Yani ne statükocuyuz, ne de düzen bozucuyuz. Nizam içinde ilerlemeyi, gelişmeyi istiyoruz. Bunun doğru yol olduğuna inanıyoruz. Biz hür teşebbüsün müdafiiyiz ki, siz burada gazetecilik yapabiliyorsunuz... Toplumun hedefi ferttir, toplum değildir. ...Fakrü zarureti ortadan kaldırmak hasetle mümkün değildir, gayretle mümkündür. Olmayan şey bölüşülmez.»

Aslında, Demirel'in bu lâfları ciddiye alınarak üzerinde durulmaz. Ne var ki Demirel, Allah selâmet versin, bu memleketin Başbakanıdır. Onun için söyledikleri üzerinde duracağım.

Demirel, bir yandan «fert.. fert..» diye yırtınıyor, bir yandan da topluma karşı çıkıyor. Oysa, toplum ilerlemesine karşı çıkan, ferdin ilerlemesine karşı çıkmış olur. Çünkü fert, toplum ve toplumu kuşatan şartlarla kaynaşmış şekilde, yaşar. Fert dediğin öyle gökyüzünde yıldız gibi tek başına boşlukta durmaz. Kişiyi saran sosyal ve ekonomik şartlar kötüyse.. kişinin hali de kötü olur. Sosyalizm, ekonomik ve sosyal şartları toplum için, kişiler açısından söylersek, bütün kişiler için düzeltmek ve giderek en uygun şekle getirmek davasıdır.

Sermaye düzeninin kişiyi mutlu kılma hikâyesi sadece sermayedarlar için doğrudur. Gerçekten de sermayedarlar, sermaye düzeni içinde, kendilerini mutlu ederler. Nitekim kendilerine mutlu azınlık denir. Ama bu mutluluklarını halkların perişanlıkları üzerine kurarlar. Kendi mutlulukları için halk kitlelerine kan kusturular. Bu itibarla, sermayedarların insan mutluluğundan söz etmeleri, insanlığa karşı işledikleri sahtekârlıkların en büyüğüdür. Çünkü gerçekte kapitalizm, halk kitlelerinin bedbahtlığı üzerine kurulmuştur. İnsanlığın bedbahtlığı bundadır. Onun için katitalizm'i yenmek insanlığın bedbahtlığını yenmek olacaktır.

Toplumun bireylerini işe, ekmeğe, sağlığa, eğitime temizliğe, güzelliğe, eşitliğe, güvenliğe ve her türlü yücelme imkânlarına kavuşturan bir düzende fert hesabına yakınmak için, Demirel gibi, çıkarcılar hesabına en kaba şekliyle politika yapmak ve hayatın gerçeklerine gözlerini sımsıkı yummak gerekir.

Kapitalist düzeni mutluluk kaynağı diye yutturmağa kalkmak iğrenç bir şarlatanlıktır. Zira kapitalizm, aslında zulüm ve esaret kaynağıdır. Bu kötülük kaynağı kurutulmadan insanlığa aman yoktur.

Sosyalizm, para hırsı yerine, insanlık

LÂFLARI

cevherini ortaya koyma davasıdır. Haksızlıkları, adaletsizlikleri, eşitsizlikleri, kötülükleri, rezillikleri yakmak davasıdır. Çünkü halk'a karşı dert ve kahır saçan bir düzende topluma selâmet yoktur. Ama toplumun meselelerini halleden bir düzende toplumun bütünü selâmete erişir. Toplumu mutlu kılan koşullar içinde, haliyle, fertler de mutluluğa erişirler. Tıpkı dünyayı saran havadan bütün canlıların nefes almaları gibi... tıpkı dünyaya vuran güneş ışınlarından bütün canlıların yararlanmaları gibi.

İnsanı köle yapan bir düzende, insanı insana kul eden bir düzende fert nasıl mutlu olamamışsa... insanı sömüren, ezen, körelten kapitalist düzende de fert mutlu olamaz. Bugün Türkiyenin insanlarına bakınız : İş, ekmek, toprak, eğitim, sağlık, konut derdi içinde, velhasıl binbir dert için de, kıvranmaktadırlar. Bu insanlara fert fert mutluluktan söz edebilmek için adamın aklından zoru olması lâzım gelir.

Demirel, «biz iyi şartlar altında yaşamayan vatandaşları iyi şartlar altında yaşayacak seviyeye çıkaracağız» diyor. Nasıl?... İnsanları kötü şartlar altında tutan bir düzeni sürdürerek... Olmayacak şey bu! Zaten bu lâflar bu memlekette okadar çok söylendi ki, of... of... of... Demirel bunu böyle mahsustan söylüyor. Söylediğinin olmayacığını bilmektedir. Ama hesabına böyle geldiği için böyle söylemektedir. Politika esnaflığı yapmaktadır. Aksi halde Demirel ne söylediğini bilmemektedir. Hayatın gerçeklerine karşı kördür... tarihin akışına karşı kördür... insanlığın gelişme kanunlarına karşı son derece cahildir...

Sosyalizm, kapitalizm'e üstün bir nizamdır. Nasıl derebeylik köleliğe, kapitalizm derebeyliğe üstünse... sosyalizm de kapitalizm'e üstündür. Esasen sosyalizm, toplum gelişmesinin tabiî seyri içinde son aşamadır. Böyle olduğu içindir ki, pis çıkarlar uğruna, onca kötülenmesine, onca karşı konulmasına rağmen tuttu. Tuttu ve yer yer dünyayı sardı. Tarihte hiç bir yeni nizama karşı bu ölçüde karşı konulmadığı halde.

Aslında, sosyalizm'e insanlık açısından bakan, bir parça fikir namusu taşıyan herhangi bir kimse ona karşı çıkamaz. Çünkü sosyalizm'e karşı çıkmak, insanlığın geleceğine... dünyanın dönüşüne karşı çıkmaktır. Otomobil karşısında kağnıyı, elektirik karşısında mum'u, tıp karşısında üfürükçülüğü tutmak ne kadar abesse.. sosyalizm karşısında kapitalizm'i tutmak da okadar abestir.

Demirel, hasetlikten söz ediyor. Soygun düzenine karşı yürütülen mücadele hasetlikten ileri geliyormuş... Duydunuz mu lâfı? Ve tövbeler olsun!.. Herhalde sosyalizm'i böylesine iptidaî bir kafayla yorumlayan bir kimse çıkmamıştır şimdiye kadar. Sosyalizm varlıklıları kıskanmak meselesi değil, insanların haklarının çalınmasına karşı çıkmak meselesidir... Soyguncuların halk üzerindeki tahakkümlerini yıkmak meselesidir... Toplumun gelişmesini önleyen engellerin ortadan kaldırılması meselesidir.

Sosyalizm, insanlığı duymak.. insanlığı anlamak meselesidir. Kapitalizm halk'a karşı bir canavarlıktır. Bencil çıkarlar uğruna milyonlarca insanı sürüm sürüm süründürmek ne demektir? Milyonlarca insanı sefalete, cehalete; karanlıklara, hastalıklara, pisliklere gömmek ne demektir. Ne demektir milyonlarca insana dünyayı zindan etmek?.. Akılsa, buna karşı işler. Vicdansa buna karşı isyan eder. Mantıksa, buna karşı çare arar. Yürekse, bu gaddarlığı yıkmak için atar. Demokrasiden.. demokrasiyi kurmaktan söz eder durursuz... Demokrasiyi kurmak, insanlığı kurmak demektir. Sosyalizm insanlığı kurmaktır işte. İnsanlığın kurulmadığı bir ülkede insanım diye gezmeğe kimsenin hakkı yoktur.

Demirel'in ortalığı enayi yerine koyan konuşmaları sayılacak gibi değildir... Gericilerin ve tutucuların kurdukları cinayet şebekeleri, gençleri, sıra sıra, öldürmektedir. Kafaca, yürekçe, insanlıkça yetişmiş gençleri... Hani böylelikle ilerici hareket durdurulacak (!...) Bir, iki, üç, beş... öldürme devam ediyor. Demirel bu memleketin Başbakanıdır, cinayetler karşısında hiç tınmıyor. Nihayet son cinayet karşısında, kamu oyunda kopacak fırtınayı hissedip, konuşuyor : «Günah değil mi bu memleketin çocuklarına, çocuklarımızın kapasına bir takım anarşi fikri aşılamaktan ne çıkar?...»

Demirel'e göre, doğruyu söyleyen, halk soygununa karşı çıkan bir insan tahriklere kapılmış bir insandır. Demirel'e göre, insanlar ağzı var dili yok kimseler olacaklar, rezaletin her çeşidine göz yumacaklar, çağdışı bir gidişe ayak uyduracaklardır... Hayır, geçti o günler. İnsanlık sevgisiyle biraz kanı kaynayan kimse bu insanlık dışı düzene karşı çıkar. Türkiye bir halk uyanışı içindedir. Demirel'in şikayet ettiği kimseler de halk önderleridir.

Demirel'in lâflarına dalınca orada İnönü'nün sözlerine de girmemek mümkün olmamaktadır artık. İnönü 17 Aralık 1969 günü Mecliste demiştir ki, «Jandarma ve özellikle polis tarafsız devlet kuveti olarak kulanılmamaktadır. Suçlu sokakta adam öldürüyor. Taksim meydanında öldürüyor, camiden çıkıp öldürüyor, nerede bu suçlu? Suçlu yok, nasıl zabıtadır bu? Kim güvenecek ona? Kim güvenecektir ona kumanda eden hükümete? Suçlular böylece daha rahat daha geniş çapta, daha tertipli bir kanalı harekete çıkarmak için teşvik edilmiş oluyor. Bu politikayı değiştirmek lâzımdır. Bu politikadan fayda ummak için Başbakanın ne mizacı, ne yaradılışı, ne kültürü, ne tabiatı hiç bir şeyi müsait değildir.»

İnönü, doğru şeyler söyleyip, Demirel hakkında yanlış hüküm veriyor. İnönü, Demirel'i şirin göstermek gayretleri içine giriyor. Demirel, İnönü'nün işaret ettiği politikadan fayda umacak yaradılıştadır. Kendisinin aldığı kültüre göre hakkında hüküm veremeyiz. Devlet adamı olarak yaptıklarına ettiklerine göre hüküm veririz. Yaptıkları ettikleri ise ortadadır işte... İnsanlar her aldıkları kültüre göre adam olsalardı dünyada bukadar adam kıtlığı olmazdı. Ve, Demirel, bu yaptıklarının zerresini yapmazdı. Sonra, herşey bir yana, bir politikacı hangi hesabın.. hangi sınıfın politikacısıdır ona bakılır. Politikacı için mihenktaşı budur. Hiç kendimizi aldatmayalım. Demirel, bu sakat politikadan fayda umacak yaradılıştadır. Politikası da budur. Bunu elbette İnönü de görüp anlamaktadır. Esasen, aklınca, Demirel'i bu politikadan fariğ olmağa davet etmektedir.

Demirel, kuzu postuna bürünmüş bir kurttur. Zahiren babacan, mahçup, uysal, anlayışlı bir adam görünür. Oysa gerçekte, benzetmek gibi olmasın, tam bir amerikalı iş adamı zihniyetiyle iş görür. Hasımlarını ürkütmek, sindirmek için.. Çökertmek, yere çalmak için.. ortadan silmek için «türlü çeşitli» numaralar çevirir.

Demirel, Türkiyenin kaderine hakim olmak için taa bidayetten beri, politikasının niteliği icabı, gerici güçlere yaslanmıştır. Gerici güçler de kendi amelleri için ona dört elle sarılmışlardır. Bu, apaşikâr bir şekilde ortadadır. Demirel hikayesinin özü de budur. Şimdi şikayetçi olunan bütün olaylar bu özden doğmaktadır.

Bu böyle olunca, aslında, İnönü'nün söyledikleri havada kalmaktadır. Çünkü gerici bir düzen, haliyle, gerici güçlere dayanacaktır. Gerici güçler de marifetlerini işte böylesine ortaya koyacaklardır. Demirel'in politikası memlekete afyon saçmışsa cehaleti körüklemişse dinî politikanın bir numaralı aleti haline getirmişse, ilerici fikirlere ve kişilere karşı cihad ilân ettirmişse, şartlandırılmış insanları bu düzenin müdafileri şeklinde örgütlemişse... neticede, olanlar olur. Onun için, bu düzenin aslına karşı çıkmadan illetlerine karşı çıkmak suya delik delmekten başka bir şey değildir.

İnönü, konuşmasında, ayrıca, Atatürkçülere, kendisine göre Atatürk istirmarcılarına ateş püskürüyor. Benim Mustafa Kemal'e saygım vardır. Ben, bu saygının ötesinde, sosyalistim. Ama burada İnönü'ye bir sual sormak zorunluluğunu duyuyorum, kendisinin ahlâk yapısına.. ciddiyetine.. sorumluluk duygusuna sığınarak, Atatürk olsaydı bu yapılanların binde biri yapılabilir miydi?. Demirel ayarında bir adam bir saat Başbakanlıkta kalabilir miydi?. Ve siz sayın İnönü, ONDAN sonra yaptıklarınızın hepsini yapabilir miydiniz?

Toplum gelişmesinin kanunlarına ciddî şekilde eğilmeden sosyalizm üzerinde lâf etmek, hüküm vermek olmaz. Devlet yönetmeğe merak sarmış bütün kişiler, çok karşı da olsalar, sosyalizmi biraz biraz kendi gerçekleri içinde görmesini bilmelidirler. Aksi halde çok komik durumlara, çok acıklı durumlara düşerler.

Demirel bu nizamı sürdürmekten bahsediyor. Yani bu soygun düzenini sürdürmekten bahsediyor. Hayır, sür-dü-re-me-ye-cek-tir. Bir değil, bin Demirel olsa.. kendisine bir değil, bin İnönü arka çıksa bu düzen sürmeyecektir. Nitekim, bu düzen günden güne Demirel'in ayaklarına dolaşmaktadır. Ötesini biz de göreceğiz, o da görecek.

Geri Bıraktırılmış Ülkele

SEDAT ÖZKOL

Milli Demokratik Devrim tezine göre, emperyalizmin boyunduruğundaki yarı sömürge-yarı feodal Türkiyede, yine emperyalizm tarafından ezilen, darbelenen bir «milli burjuva» sınıfı vardır. İşbirlikçi sermaye karşısında bugün boynu bükük durumda olan, bağımsız bir güç halinde toplumumuzda ağırlığını koyamıyan bu «milli burjuva» sınıfının milli demokratik devrimden yana, yani bağımsız ve demokratik bir Türkiyenin kurulmasından yana olması gerekir. Bu sınıfın işbirlikçi sermaye önünde boynu bükük durumda kalması sonsuzluğa kadar sürmeyebilir güçlü bir halk hareketi karşısında emperyalizm-iş birlikçi sermaye-feodal ağa ortaklığı gerilediği anda bu sınıf da yılgınlığından kurtulacak, milliyetçiliği aklına gelecek ve belki de milli demokratik devrim saflarına katılacaktır. (Bak : Milli Demokratik Devrim Broşürü, s. 20 - 22. Türk Solu Dergisinin 53 sayısında ek olarak verilmiştir.)

Yukarda belirtildiği gibi Türkiyede gerçekten de çıkarları bakımından emperyalizmle çelişki halinde bulunan, dolayısıyla devrimci güçlerin yanında belirli bir süre, belirli bir aşama için de olsa yer alabilecek bir «milli burjuva» sınıfı var mıdır? Bu sınıfın gücü, eğilimleri, işbirlikçi sermaye ve emperyalizmle olan ilişkileri nelerdir? «Milli burjuva» işbirlikçi burjuva sınıfından hangi noktalarda farklı ve bağımsızdır, emperyalizmin sömürdüğü Türkiye'nin ekonomik yapısındaki yeri ve görevi nedir?

Eğer «milli burjuva» deyimiyle sanayi devrimini gerçekleştirerek geri bıraktırılmış Türkiyeyi muhayyel bir feodal aşamadan kapitalist aşamaya geçirebilecek dinamik ve yaratıcı bir burjuva sınıfı kastediliyorsa, bu anlamda bir burjuva sınıfının Türkiyede bulunmadığı ve de bulunamıyacağı apaçık ortadadır. Bir defa Türkiye feodal aşamada değildir, ikincisi «milli burjuva» diye adlandırılan sınıfın emperyalizm karşısındaki ekonomik gücü çok sınırlıdır, bu sınıf sanayi kalkınmasını gerçekleştirecek bir potansiyele sahip değildir. O halde «milli» sıfatının anlamı ne olabilir? Türk toplumunun topyekûn çıkarlarını bir noktaya kadar da olsa gözeten, savunan, gerektiğinde emperyalizme direnen bir burjuva sınıfı mı? Bu soruya da olumlu bir cevap vermek imkânsızdır. Gerçek şudur : Bugün çıkarları bakımından emperyalizm ve işbirlikçi sermayeyle uzlaşmış, anlaşmış aracı durumunda bir yerli burjuva sınıfı vardır Türkiyede. Bu sınıfın niyeti emperyalizme karşı çıkmak değil, emperyalizmle arasındaki bağları daha da kuvvetlendirmek, giderek işbirlikçi sermayeye dönüşmek emperyalist ve kapitalist sömürüden kendisine düşen payı mümkün olduğu kadar arttırmaktır. Özellikle İstanbul kompradorları karşısında ne kadar güçsüz olduğunu kavramış bulunan bu yerli burjuvazinin, örneğin Erbakan hareketiyle verdiği mücadele, milli yönü giderek büyüyecek, devrimci hareketle bütünleşecek anti-emperyalist bir mücadele değil, emperyalizme yanaşma, emperyalizme şirin görünme ve böylelikle toplam artık-değerden daha büyük pay alabilme mücadelesidir. Diğer bir deyişle, temel görevi empryalizm ve işbirlikçi burjuvanın Anadolu'daki aracılığını, temsilciliğini yapmak olan yerli burjuva kendi ekonomik imtiyazlarının ancak ve ancak emperyalist sömürü içerisinde yürürlükte kalabileceğini emperyalist sömürüye son verilmesiyle birlikte bu imtiyazların da giderek ortadan kalkacağının bilincine çoktan varmıştır. İşte bu nedenlerledirki özellikle Anadolu'da tüm devrimci, tüm ilerici hareketler karşısında lumpen - proleter unsurları örgütleyen, maddi bakımdan destekleyen, silâhlandıran, kara eyleme sokan sınıf ta temel de bu sınıftır. Kanlı Pazar, Konya, Kayseri olaylarının temel itici nedeni emperyalizm ve işbirlikçi sermayeyse vurucu kara gücü yerli burjuvazidir. Bu sınıfın Birinci Milli Kurtuluş Savaşımıza katıldığını düşünerek, günümüzde de bağımsızlık ve demokrasi savaşına katılacağını ileri sürmek en hafif deyimiyle safdillikten başka bir şey değildir. Anadolu burjuvasının Birinci Milli Kurtuluş Savaşımıza katkıda bulunmasının temel nedeni, bu savaşın kazanılması halinde, Türk aslından olmayan komprador burjuvazisinin yerini alabilmek, hiç olmazsa bölgesel aracılık işlemini tekelinde tutmak, «kefere» nin toprağına, malına ve parasına el koymak ve böylelikle kendi ekonomik gücünü o zamana kadar görülmemiş şekilde büyültebilmek umuduydu. Birinci Milli Kurtuluş Savaşının kazanılmasından sonra Anadolu burjuvası bu gayelerini kısmen de olsa gerçekleştirebilme olanaklarına kavuşmuş, yerli burjuvazinin bir kesimi küçük burjuva kökenli asker-sivil aydın yönetimindeki devlete sırtını dayayarak komprador burjuzisiyle bütünleşmiştir. Bu bütünleşmenin gerçekleşmesiyle birlikte yerli burjuvazinin devrimci mücadeleye karşı takınacağı tutum da nitel bir değişime uğramıştır. Yerli burjuva ekonomik bakımdan en güçlü egemen sınıfın içerisinde yeralabilmek için emperyalizme karşı çıkmak değil, yaranmak, dalkavukluk etmek, şirin görünmek gerektiğini artık çok iyi bilmektedir. İlk bakışta sınırlı da olsa bir bağımsızlığa sahip görünen bu sınıf el koyduğu ürünlerin pazarlanması ve nakledilmesi için, yedek parça için, kredi için daima işbirlikçi burjuvaya ve emperyalizmin desteğine muhtaçtır.

Geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfının günümüzdeki durumunu, gücünü, amaçlarını açıkça ortaya koyanlardan birisi genç yaşta kanserden ölmüş bulunan ünlü psikiyatrist ve devrimci yazar Frantz Fanon'dur. Hayatını Cezayir Devrimine adayarak Fransız emperyalizmine karşı çarpışmış ve bütün Cezayir halkının sevgisini kazanmış olan Martinikli Fanon «Yeryüzünün Lanetlenmişleri» adlı ünlü eserinde «milli burjuva» yı şu şekilde tanımlıyor : «Sömürge rejiminin sona ermesiyle birlikte, iktidara gelen milli orta sınıf (milli burjuva) geri bıraktırılmış bir orta sınıftır. Önemli bir ekonomik dayanağı olmadığı gibi, yerini almayı umduğu dış burjuvayla kıyaslanacak hiç bir güce de sahip değildir... Yeni devletin en aydın kesimini oluşturan üniversite mensuplarıyla tüccar tabakasının en belirgin özellikleri sayıca az oluşları, büyük şehirlerde yoğunlaşmaları ve sadece ticaret, tarım ve serbest meslek (avukatlık, muhasebecilik, doktorluk) dallarında faaliyet göstermeleridir. Bu milli orta sınıf içerisinde bankerlere yada gerçek sanayicilere rastlamak mümkün değildir. Geri bıraktırılmış ülkelerin «milli burjuva» sı ne üretimde ne de ülkenin imarında yer alır, tüm enerjisini yaratıcı bir emeği gerektiren faaliyetlere değil, aracı tipinden işlemlere uygular... «Milli burjuva» bir sanayi ka-

...rde «Milli Burjuva» Sınıfı

pitalistinin değil bir tüccarın psikolojik yapısına sahiptir... Geri bıraktırılmış bir ülkede gerçekten «milli» sıfatına lâyık bir orta sınıf kaderin kendisine çizdiği yolun dışına çıkmalı ve sömürge üniversitelerinden elde ettiği teknik bilgiyle kültürü kendi halkının hizmetine sunmalıydı. Fakat ne yazıkki orta sınıflar yiğitlik gerektiren bu olumlu, bu yaratıcı ve adil yolu seçecek yerde gönül huzuruyla en adi, en müptezel, en rezil yollara sapmışlardır; sersemce, hayasızca, inançsızca burjuva olan geleneksel burjuvazinin yoluna... Bağımsızlıktan sonra bu geri bıraktırılmış orta sınıf devrimci çizgiye gelmeyi reddedip kendisini sefil bir miskinliğe mahkûm edecektir... «Milli burjuva» için millileştirme, sömürge düzeninin bir mirası olan sömürü mekanizmasını kendi ellerine geçirmekten başka bir şey değildir. (Bak Frantz Fanon : «The Wretched of the Earth», Grove Press Inc. s. 121 - 124)

Görülüyorki Cezayir Milli Kurtuluş Savaşı içerisinde Cezayir «milli burjuva» sını çok yakından yanımış bulunan Fanon'un bu sınıf hakkında verdiği yargı kesindir. Geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfının gerçek devrimcilikle uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Bu sınıfın tek amacı sömürge düzenin bıraktığı sömürü mekanizmasına el koymak, geri bıraktırılmış ülke halkının sömürüsünden kendisine düşen payı arttırmaktır. «Milli burjuva» nın emperyalizme yaranmayı en ön plânda tuttuğunu belirten Fanon şöyle devam ediyor : «Milli orta sınıfın bağımsızlıktan hemen sonra bilincine vardığı tarihi görev aracılıktan başka bir şey değildir. Bu görevin geri bıraktırılmış ülkeyi daha ileri bir aşamaya götürmekle hiç bir ilişkisi yoktur. Burada görev, bugün yüzüne yeni-sömürgecilik maskesini takmış dünya kapitalizmiyle geri bıraktırılmış ülke arasında bir nakil hattı olmaktan ibarettir. «Milli burjuva» Batı burjuvasının acentalığını, komisyonculuğunu yapmaktan büyük mutluluk duyacaktır... Geri bıraktırılmış ülkelerde «milli burjuva» kendisinden çok şeyler öğrendiği Batı burjuvasına benzemekten, yaranmaktan başka hiç bir şey düşünemez... bu sınıf daha iktidara gelmeden önce gençliğini, gençliğin doğal yiğitliğini, atılganlığını ve başarma azmini yitirmiş, tüketmiş bunak bir sınıftır... «Milli burjuva» nın yozlaşma süreci kumar oynamak, avlanmak, kadın bulmak amaçlarıyla geri bıraktırılmış ülkeye gelen Batı burjuvası tarafından daha da hızlandırılacaktır. Böylelikle «milli burjuva» Batı burjuvası için rahatlama ve dinlenme yerleri ve «zevk evleri» tesis edecektir. Böyle bir faaliyete de utanmadan turizm adı verilecek ve turizmin milli sanayi olarak kurulmasına çalışılacaktır. (Bak : Frantz Fanon : A.g.e. s. 124 - 126)

Fanon böylelikle «milli burjuva» sınıfının aracılık görevini tam anlamıyla yerine getirdiğini, ortaya koymaktadır. Bugün Türkiyede de «milli burjuva» aynı aracılık görevini giderek ehliyetle yerine getirmekte ve Batı burjuvasını her bakımdan tatmin edebilmek için samimi bir şekilde çırpınmakta, çekingen gülümsemelerle efendisinden iltifat ve bahşiş dilenmektedir. Geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuva» yı bütün çıplaklığı, bütün zavallılığı, bütün ruhsal sefaleti içerisinde görmüş olan Fanon bu sınıf için sonunda şu sözleri söylüyor : «Lâtin Amerikanın başına gelenlere bakmakta büyük yarar vardır. Havana'daki (devrimden önce) ve Meksika'daki kumarhaneler, Rio'nun plâjları, Brezilyalı ve Meksikalı küçük kızlar, şu onüç yaşındaki bâkire melezler, Acapulco ve Copa Cabana çevreleri hep «milli burjuva»nın en sefil bir şekilde yozlaşmasının apaçık belirtilerinden, apaçık kanıtlarından başka bir şey değildirler. Milli orta sınıf Batılı firmaların aracılığı rolünü şevkle benimsedikten kısa bir süre sonra geri bıraktırılmış ülkeyi Batı'nın kerhanesi haline dönüştürecektir. »(Bak : Frantz Fanon. a. g.e. S. 124 - 126).

Geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfını inceleyenlerden birisi de bilimsel sosyalist Paul A. Baran'dır. Günümüzün en ünlü ve en yaratıcı *Marksist düşünürlerinden Baran* «Geriliğin Politik Ekonomisi Üzerine» adlı araştırmasında geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuvayı şu şekilde tanımlıyor : «Bu ülkelerde asırlardan beri süren gerilikle sefalet orta sınıfları topluma önderlik edebilmek için gerekli yeteneklerden, örneğin ekonomik güçten, kendine güvenden ve yaratıcı bir sezişten yoksun kılmıştır. (Bak : On the Political Economy of Backwardness» Two Worlds of Change. Double Day Anchor Book. 1964. S 328 - 348)

Emperyalizmin boyunduruğundaki Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinde devrimci mücadele yoğunluk kazanıp daha etkin, daha vurucu hale geldikçe, doğrudan doğruya ve dolayısıyla sömürüden pay alan sınıf ve tabakaların da karşı-devrimci cephede biraraya geleceklerini belirten Baran, pek çok sözüm ona bilimsel sosyalistin, pek çok keskin devrimcinin nedense gözünden kaçan bu tehlikeyi şu şekilde ortaya koyuyor: «Büyük toprak sahipleriyle küçük toprak sahipleri, tekelci işletmelerle küçük iş yerleri, liberal burjuvayla gerici feodal ağalar, yerli çıkar çevreleriyle yabancı sermaye arasındaki farklılıkların ve çelişkilerin tümü ortak bir amaç yüzünden tamamen ikinci plâna itilir. Bu ortak amaç ta sosyalist hareketin kökünden kazınmasından başka bir şey değildir... Dış çıkar çevrelerine, yabancı sermayeye direnmeleri halinde, ilerde geri bıraktırılmış ülke içerisinde gelişebilecek bir devrimci hareketi bastırabilmek için gerekli olan dış yardımdan, emperyalist destekten yoksun kalacaklarını çok iyi bilen yerli kapitalistler başlangıçta ileri sürdükleri milli ve anti - emperyalist sloganları tamamen terkederler. (Bak : Paul A. Baran : a.g.e. S. 238 - 348)

Görüldüğü gibi geri bıraktırılmış ülkelerdeki «milli burjuva» sınıfını değişik açılardan, *değişik yöntemlerle inceleyen* bilimsel sosyalist Baran'la devrimci Fanon'un bu sınıf hakkındaki yargıları temelde aynıdır. *Hem Baran ve hem de Fanon'a* göre «milli burjuva» sınıfı emperyalizmin gölgesinde yaşamak isteyen, her türlü dinamizm ve *yaratıcılıktan* yoksun, aracı ve karşı devrimci bir sınıftır, göbeğinden emperyalizme bağlıdır, devrimci mücadeleye katkıda bulunmaya ne yeteneği ve ne de niyeti vardır. Tek kelimeyle yerlidir fakat asla milli değildir.

Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan kısa bir süre önce kurtulmuş olan Küba'da devriminden sonra iktisatçı olarak çalışmış bulunan bilimsel sosyalist Edward Boorstein'ın «Küba'nın Ekonomik Dönüşümü» adlı eserinde, Küba «milli burjuva» sınıfı hakkında vardığı yargılar da yukardaki *gerçekleri bir kere* daha kanıtlıyor. Boorstein'in Küba «milli burjuva» sınıfı hakkındaki görüş ve gözlemleri şu şekilde *özetlenebilir* : «Küba'nın sınıfsal yapısı sadece geleneksel şekilde burjuva, proleterya ve köylü sınıflarından oluşan bir yapı değildi, bütün bunlardan başka Küba ile Amerikan emperyalizmi arasındaki özel ilişkiyi de dikkate almak gerekliydi. Bu ilişki Küba toplumunu kabaca emperyalizmden yararlananlar ve emperyalizm tarafından sömürülenler, ezilenler diye

Sayfayı çeviriniz

ikiye ayırıyordu... Küçük bir bölümleri dışında egemen sınıfların tümü Amerikan emperyalizmine göbek bağıyla bağlıydılar. Örneğin tahta kulübeler şeklindeki küçücük dükkânlar bir yana bırakılacak olursa, perakende mal satan mağazaların, dükkânların tümü ekonomik yaşantıları için ithal mallarına mutlak surette muhtaçtılar. Havana'da ve diğer şehirlerde mağazaların, dükkânların vitrinleri daima Amerikan mallarıyla süslüydü : Ev eşyaları, gözlükler, oyuncaklar, alet edavat v.b. Lokantaların büyük bir kısmı turistik olup bu lokantalarda turistlere genellikle ithal malı yiyecekler sunulmaktaydı. Küba'daki bir dükkân sahibini Amerika'da aynı büyüklükteki bir dükkânın sahibiyle eş tutmak büyük bir hatadır. Küba gibi yoksul bir ülkede dükkân, veya mağaza sahibinin sosyal ve ekonomik durumu Amerikadaki dükkân sahibine kıyasla çok üstün olduğu gibi, daha önemlisi böyle bir dükkân sahibi ekonomik varlığını sürdürebilmek için, yine Amerikadakinden farklı olarak tamamen ithal mallarına muhtaçtır. (Bak : Edward Boorstein «The Economic Transformation of Cuba» MR press, 1968).

Görülüyorki Boorstein ilk olarak Küba toplumunun dogmatik bir şekilde tanımlanmasına karşıdır. Gerçekler Küba'nın ekonomik ve sosyal yapısının Amerikan emperyalizmi tarafından belirlendiğini açıkça göstermektedir. Küba'da devrimden önceki egemen sınıflar güçlerini, gelişimlerini, emperyalist sömürüye aracılık etmelerine borçluydular. Bu sınıfların emperyalist sömürü dışında bağımsız bir varlıkları ve gelişmeleri olamazdı. Boorstein dogmatik tutumun ne kadar yanlış olduğunu şu gerçeklerle bir kere daha ortaya koyuyor : «Küba'da mali bakımdan başarıya ulaşmış meslek sahipleri genellikle kimler için çalışıyorlardı? En iyi mesleki pozisyonlar, maaş ve ücretler neredeydi? En pahalı avukatlar büyük şirketler, büyük ithal firmaları, ticaret karaborsacıları, arsa ve bina spekülatörleri hesabına çalışıyorlardı. Mühendislerle kimyagerlerin büyük bir kısmı yabancı sermayenin tümüyle sahip olduğu yada kontrol ettiği şeker şirketlerinde, fabrikalarda ve madenlerde iş bulmuşlardı. Mimarlar; arsa ve bina spekülatörleri, zenginler veya Batista hükümeti tarafından istihdam olunuyorlardı. Doktorlar, dişçiler ve hemşirelerse, gelirleri ya doğrudan doğruya yada dolayısıyla emperyalizme bağlı orta ve zengin sınıflara hizmet etmekteydiler. Yabancı şirketlerde çalışan Küba'lı büro personeli hatta işçiler Küba standartlarına göre yüksek sayılacak maaş ve ücret alıyorlardı... «Milli burjuva» diye adlandırılabilecek sınıf çok zayıf ve küçüktü, milli bir sınai temele sahip değildi. (Bak : Edward Boorstein, a.g.e.).

Devrimden önceki Küba'yı bilimsel sosyalist yöntemle inceleyen Boorstein Küba'daki tüm egemen ve aracı sınıfların imtiyazlı durumlarını emperyalist sömürüye borçlu olduklarını açıkça ortaya koyuyor. Küba içinde Amerikan emperyalizminden bağımsız yada yarı-bağımsız bir sınıf düşünülmezdi. Küba'yı tanımlayabilmek, tümüyle kavrayabilmek için dogmatik tutumu terkedip, Küba gerçeğini emperyalist sömürü içerisinde görebilmek gerekliydi. Emperyalizmle Küba arasındaki özel ilişki bir kere belirtilince, Küba'daki avukat, doktor, mühendis gibi orta sınıfa mensup olanların bile genellikle Amerikan emperyalizminin emrinde olduğu ortaya çıkıyordu. «Milli» sıfatına lâyık olmayan yerli burjuvanın temel görevi, diğer bütün geri bıraktırılmış ülkelerde olduğu gibi, emperyalizmin ve işbirlikçi sermayenin aracılığını yapmaktan ibaretti. Küba «milli burjuva» sının iktidarsızlığına yakından tanık olmuş Boorstein bu sınıf hakkında şu yargıya varıyor : «Küba'nın sorunlarını ciddi şekilde ele alıp çözümleyebilecek bir hükümet ancak devrimci bir hükümet olabilirdi. Liberal bir hükümet böyle bir sorunun üstesinden gelemezdi. Böyle bir hükümet zorunlu olarak orta sınıftan gelmiş liderlerin kontrolunda olacaktı. Oysa bilindiği gibi Küba'da orta sınıftan gelen liderler genellikle emperyalizmin yanında yeral mışlardı. (Bak : Edward Boorstein, a.g.e.)

Şimdiye kadar belirttiklerimizin ışığı altında, geri bıraktırılmış ülkelerin «milli burjuva» sınıfı hakkındaki gerçekleri şu şekilde özetleyebiliriz :

1. Vietnam'dan Türkiye'ye Laos'tan Dominiğe, Endonezya'dan Guatemala'ya kadar tüm geri bıraktırılmış ülkelerin temel gerçeği birdir. Bu gerçek Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'daki toplumların geri kalışlarının temel nedeninin emperyalist sömürü olduğu gerçeğidir.

2. Geri bıraktırılmış ülkelerdeki egemen sınıflarla aracılar kapitalizmin emperyalist aşamasında, yani günümüzde güçlerini ve direktiflerini emperyalizmden alırlar. Bu sınıfların emperyalizmle işbirliği yapmadan, kendilerini emperyalizme satmadan sömürü mekanizmasını sürekli olarak kontrolları altında tutmaları ve toplam artık değerden sömürü payı almaları günümüzün koşulları içerisinde artık mümkün değildir. Diğer bir deyişle geri bıraktırılmış ülkelerdeki egemen ve aracı sınıfların, emperyalizm karşısında bağımsızlıkları ya çok sınırlıdır yada hiç yoktur.

3. Emperyalizm geri bıraktırılmış bir ülkeyi ister ekonomik ve politik bağlarla dolaylı bir şekilde yönetsin isterse Vietnam'da olduğu gibi doğrudan doğruya silâh kuvveti ve zulümle boyunduruğu altında tutmağa çalışsın, her iki halde de işbirlikçiler yani kompradorlar ve büyük toprak sahipleri daima emperyalizmin yanında yeralacaklardır.

4. Emperyalizmin geri bıraktırılmış ülkeye silâhla saldırması, ülkeyi Vietnam'da olduğu gibi baştan başa kan ve ateşe boğması halinde evinin, iş yerinin yok olduğunu, karısının, kızının ırzına geçildiğini, aracılık ta yapsa kendisine bir köpek muamelesi yapıldığını, çocuklarının öldürüldüğünü gören «milli burjuva» sınıfının bir kesimi devrimci mücadeleye katılacak, fakat büyük bir ihtimalle çoğunluğu teşkil eden diğer kesim suçu devrimcilere, sosyalistlere, milliyetçilere yükleyip giderek daha karşı devrimci kesilecek ve emperyalizme sığınacaktır.

5. Bu gerçeklerin ışığı altında geri bıraktırılmış ülkelerde bir «milli burjuva» sınıfı yok, yerli burjuva sınıfı vardır.

Devrimcinin görevi değişik koşullardaki değişik strateji ve taktikleri doğru olarak saptamak, bilimsel sosyalist yöntemi dogmatik değil de yaratıcı şekilde uygulamaktadır. Geri bıraktırılmış bir ülke olan Türkiyede «milli burjuva» adı verilmeğe çalışılan, oysaki temel görevi emperyalizme ve işbirlikçi sermayeye aracılık etmek olan yerli burjuvanın devrimci mücadeleye günümüz koşulları içerisinde katılmayacağı, aksine karşı-devrimci hareketin vurucu kara gücünü teşkil edeceği ortadadır. Ayrıca emperyalizmin boyunduruğundaki bir ülkede «milli» adı verilebilecek bir sanayi gelişemiyeceğine, sonunda emperyalizm ve işbirlikçilerle bütünleşmek zorunda kalacağına göre, Kanlı Pazarları, Konya ve Kayseri olaylarını örgütleyen bir yalancı milli burjuvayı ürkütmemek için devrimci mücadelede sosyalist sloganlar atmaktan kaçınmak, bir ilk okul çocuğunun ciddiyetiyle yerli malı haftaları düzenlemek, Amerikan cikleti yerine sakız çiğnemeyi devrimci bir eylem olarak tanımlamak devrimcilik ve bilimsel sosyalizmle değil olsa olsa ancak soytarılıkla bağdaşır. Hedefimiz emperyalizmi Türkiyeden kovmak için güçbirliğine gitmektir, doğru. Ama yalancı milli sınıflarla değil gerçekten milli sınıf ve tabakalarla güçbirliği...

ATTF'nin Kongresi Yapıldı

Avrupa Türk Toplumcular Federasyonu'nun yıllık olağan kongresi 13.12.1969 Cumartesi günü Berlinde toplanmıştır. Kongrede en fazla üzerinde durulan, son günlerde yurdumuzda gelişen olaylar olmuştur. Emekçi sınıfının sosyalizm için verdiyi savaşı kasıtlı olarak engellemeye kalkanlar şiddetle yerilmiş ve bu tip saptırıcı akımlara her an karşı *çıkılacağı belirtilmiştir. Kongrenin* sonunda bu görüşleri yansıtan bir bildiride yayınlanmıştır.

Bildiride Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçi egemen sınıflara şiddetle çatılarak şöyle denmektedir :

«Yurdumuzu açıkça pazara çıkaran egemen sınıflar, bu ihanetlerini rahatlıkla yürütebilmek için Türkiye'deki her devrimci, yurtsever eğilimi amansızca bastırmakta faşist kanunları çekinmeden kullanmaktadırlar. Bir yazı yüzünden yıllarca hapis yatan vatandaşlarımız vardır. Memleketimizde devrimci savaş veren gençler, sokak ortasında egemen sınıfların uşakları tarafından kurşunlanmaktadır.

A.T.T.F. olarak kendimizi, Türkiye'de yürütülen sosyalist savaşın ayrılmaz bir parçası olarak gördüğümüzü, devrimci enternasyonal dayanışma ve sosyalist disiplin içinde geliştirmek için çalışacağımızı duyururuz.»

Kongre günü Berlinde yapılan Vietnam harbini protesto yürüyüşüne A.T.T.F. DELEGELERİDE toplu halde katılmışlar ve yol boyunca Amerika ve Natoyu yeren sloganlar kulanmışlardır. Şadi Alkılıç'ın büyütülmüş resimleri bu yürütüşte taşınmıştır.

Avrupanın çeşitli ülkelerinde bulunan ve A.T.T.F. üyesi olan örgütler şunlardır :

1 — Berlin-Türk Toplumcular Ocağı

2 — Braunschweig Kültür Ocağı

3 — Beden-Wüttenberg Sosyal Yardım Derneği

4 — Dachau Türk İşçileri Birliği

5 — Frankfurt Sosyalist Türk Birliği

6 — Hamburk Kültür Birliği

7 — Köln Türk Gençliği Kültür Kulübü

8 — Londra Kardaş Derneği

9 — Münih Kültür Birliği

10 — Memingen Kültür Ocağı

Seçimler neticesinde A.T.T.F. yürütme kurulu şu şekilde teşekkül etmiştir :

A.T.T.F. Başkan : Metin GÜR

» Sekreter : Yılmaz Karahasan

» Sayman : Yılmaz Ongan

Münih Türk Kültür Birliği Bildirisi

8 München 80 — **8 München 95**

Grillparzerstr. 39 — ***Postfach 95 04 04***

Türk Kamu Oyuna : — **4 Aralık 1969**

Münih'te çalışan ve okuyan Türk sosyalistleri *olarak yurdumuzda* sosyalist hareketin önemli bir aşamada olduğunu görüyoruz. Hareketimizin bundan sonrak gelişmesinni temellerinin atılacağı bu dönemde görüşlerimizi kamu oyuna açıklamaya *karar verdik.*

1 — Sosyalist hareketin devrimci niteliğinin geliştirilmesi için Türkiye'nin somut şartlarının bilimsel sosyalizmin ışığı altında ve milletlerarası işçi hareketleri tarihinin genel tecrübelerinden yararlanarak değerlendirilmesi ve saptanacak devrimci yön üzerinde program ve örgüt birliğinin sağlanması gerekmektedir.

2. *Sosyalist hareketin devrimci* niteliğinin temel şartı, bu hareketin işçi sınıfına dayanması ve gücünü bu sınıfın önderliğindeki emekçi sınıflardan almasıdır. Sosyalist hareketin işçi sınıfına ve diğer *emekçi sınıflarına dayanması ise*, ancak ve ancak sosyalist hareketin işçi sınıfının devrimci örgütünce yürütülmesi ve kitlelerin sürekli bir şekilde işçi sınıfının devrimci örgütü çevresinde toplanması ile *olur.*

3. İşçi sınıfı devrimci örgütü önderliğinde sosyalist hareketi sürdürürken içinde bulunduğumuz şartlara uygun olarak, toplumun diğer sınıf ve tabakaları ile belirli somut hedefler için, örneğin emperyalizme karşı verilen bağımsızlık savaşında, güçbirliğine gidebilecektir. Sosyalist hareketin sosyalist olmıyan güçlerle bu çesit ittifaklar yapmasının ön şartı, sosyalist hareketin, özellikle işçi sınıfının, politik, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığının kıskançlıkla savunulması ve geliştirilmesidir. Bu ise, gerek devrimci örgüt içinde, gerek işçi sınıfında ve gerekse toplumun tüm ilerici sınıf ve tabakalarında sürekli ve yoğun bir örgütleme ve eğitim faaliyetini gerektirmektedir.

4. *Yurdumuzdaki sosyalist parti* Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden bu yana sosyalizm fikrinin soyut olarak geniş halk yığınlarına tanıtılmasında önemli bir rol oynamış ve tarihimizde ilk defa genel *anlamı ile sosyalizmi işçi sınıfı ve köylü* kitleleri arasında tartışma konusu yapmıştır. Türkiye'de sosyalist hareketin gelişmesinin emperyalizmin ve sömürü düzeninin temsilcilerini kuşkuya düşürdüğünü, *bu çevreler tarafından sosyalist hareketi* ve onun işçi sınıfı ve köylü kitleleri arasındaki öncüsü TİP'i baltalamak, durdurmak için her türlü çarenin denendiğini biliyoruz.

Başvurulan yıldırma ve sindirme metodları para etmeyince yeni bir taktik uygulamaya gidildi. Seçilen yol, yurdumuzdaki devrimci harekete işçi sınıfının ağırlığını koyarak önderlik etmesini önlemek, böylelikle bu hareketi saptırmak ve yozlaştırmak idi. Bir yandan yıllardır sömürü düzeninin bekçiliğini yapmış, işçi sınıfının bilinçlenip örgütlenmesini amansızca baskılarla önlemiş çevreler sol harekete sahip çıkmaya yeltenirken, öte yandan da işçi sınıfı ile sağlam bağlar kuramamış, onun devrimci gücüne güvenemiyen ve örgüt içinde çalışmak için gerekli disipline uymıyan kimseler «Milli Demokratik Devrim» sloganı arkasına gizlenerek işçi sınıfının devrimci harekete önderlik edemiyeceğini ortalığa ilân etmeye, giderek Türkiye'de işçi sınıfının varlığını inkâra kalkıştılar. Bunca emek ve fedakârlıkla kurulmuş sosyalist örgütü, Türkiye İşçi Partisi'ni, kendilerine ana hedef seçerek onu yıpratmak, halkın gözünde küçük düşürmek için hiç bir fırsatı kaçırmadılar. Bu provokatör ve likidatörlerin örgütü işlemez hale getirme kiçin faşist çevrelerin uygulandıkları zorbalıklardan dahi çekinmediklerini gördük.

5. Bu şartlar altında görevimizin Türkiye'deki *devrimci hareketin işçi* sınıfı önderliğinde gelişmesi için var gücümüzle çalışmak ve bu ana ilkeden sapmalarla amansızca mücadele etmek olduğuna inanıyoruz. Amacımıza ulaşmak için eğitim ve örgütleme çabalarına *daha büyük bir* hızla eğilmeye kararlıyız.

Tüm sosyalistleri, mücadelemizi önümüze çıkacak güçlüklerden yılmadan kardeşlik ve dayanışma havası içinde yürütmeye çağırırız.

MTKB IV. Genel Kurul adına
Yönetim Kurulu

Ota Sik ve

BENJAMIN PAGE

— II —

1964 yılında Çekoslavak Komünist Partisi Merkez Komitesi ve Çekoslavak Hükümeti Sik'in tekliflerini temel alan bir ekonomik reform plânını kabul ettiler. Bu plân ilk adımda 452 üretim biriminde denendikten sonra 1967 Ocağında bütün ekonomiye uygulandı. Plândaki başlıca reformlar şunlardı :

1. Merkezi plânlama teşkilâtı sadece genel «makroekonomik» koşullarla ilgilenecek ve uzun süreli ekonomik hedefleri tesbit edecektir. Bu hedeflere ulaşılması için gerekli sayıda işçi, uzman ve idareciye yine gerekli eğitimin verilmesi plâna bağlı olarak yürütülecekti. (Diğer bir deyişle eğitim, mevcut tüketici talebinin bir fonksiyonu olacak, üretim birimlerinin çıkarlarına göre ayarlanacak)

2. Üretim birimleri pazarlardaki rekabeti esas alarak, kendi üretimlerinin niteliğini ve niceliğini de yine kendileri saptayacaklardı. Her birim kendi masraflarını karşıladıktan sonra kalan kârı istediği gibi tasarruf edebilecekti. Bazı temel sanayi dalları dışında, kâr elde edemiyen hiç bir üretim birimine devlet yardımı verilmeyecek, rekabet sınavından geçememiş her birim kapanmağa mahkûm olacaktı. Ekonomik verimliliğin başlıca kıstası olan *«kâr», plân hedeflerine ulaşılarak değil,* ürünlerin pazarlardaki satışlarıyla gerçekleştirilecekti. (Bu durumda, Yugoslavyada olduğu gibi, değişik sanayi dalları ve özellikle meslekler arasında büyük gelir farklarının da ortaya çıkacağı muhakkaktı)

3. Sik'in programının başarılı bir şekilde uygulanmasındaki başlıca unsur fiyat reformudur. Burada temel fikir yakın bir gelecek için, ekonomiyi üç ana kategoriye ayırmaktır. En önemli ham maddelerle hayati ihtiyaç mallarının fiyatlarının merkezi plânlama teşkilâtı tarafından tayinine devam edilecekti. Zaruri tüketim malları kategorisine girmeyen fakat gene de önemli sayılan tüketim mallarının fiyatlarıysa, şimdilik yine merkezi plânlamanın tanıdığı sınırlar içerisinde kalmak şartıyla, pazarlarda oluşacaktı. Bununla beraber üretim giderek artıp daha ekonomik, *daha verimli hale geldikçe* ve dolayısıyla ekonomik sıkıntılar da azaldıkça ikinci kategori üçüncü ve son kategoriyle kaynaşacak, yani üçüncü kategorideki lüks tüketim mallarının fiyatlarının tamamen serbest bir şekilde pazarlarda oluşması gibi, ikinci kategorideki malların fiyatlarında da pazarlar esas alınacaktı. Hem bu gayeyle hem de Çekoslavak ürünlerini ve de bu ürünlerin fiyatlarını dünya standartlarına (gerçekte kapitalist standartlar) uydurmak amacıyla dış rekabet (yabancı sermayenin rekabeti) teşvik olunacaktı.

Burada «üretim fiyatları» deyiminin Sik'e ait olduğunu belirtmekte yarar vardır. Sik bu deyime Marx'ın kapitalizmin analizinde kullandığı deyimle eş anlam veriyor. Marx'ın kapitalist üretim fiyatlarıyla Sik'in sosyalist üretim fiyatları arasındaki temel fark kâr unsurunun ne şekilde oluşup nasıl kullanıldığına bağlı. Kapitalizmde rekabetin egemen olduğu dönemde kâr, ortalama kâr oranı esası üzerinden değişim yoluyla ortaya çıkıyor *ve ancak sermaye sahiplerinin tasarrufuna* giriyordu. Sik'in sosyalizmindeyse toplumsal bakımdan kabul edilmiş olan ortalama kâr oranı üretim biriminin sermaye ve emek fonunun bir yüzdesi olarak oluşacak ve toplam satışlar veya gayri safi gelir esas alınmak üzere, kâr üretim biriminin kendisi tarafından kullanılacaktı. Gayri safi gelirin bir bölümünün devlete ödenmesinden sonra, her üretim biriminde «idare» kalan kârın ne şekilde kullanılacağına bağımsız şekilde karar verecekti.

4. Reformcular tarafından eski gelir düzenleme politikasının sonucu olarak tanımlanan işçilerdeki çalışma isteksizliği, moral düşüklüğü, sorumluluktan kaçma gibi belirli olumsuz eğilimleri ortadan kaldırabilmek için ücret, maaş ve ikramiyeler daha kesin bir şekilde sınıflara ayrılacak ve bu ödemelerin tesbitinde üretim biriminin pazarlardaki durumuyla bu üretim biriminde çalışanların kişisel üretim çabaları esas alınacaktı. Burada temel fikir, verimli bir şekilde çalışan işçilere mükâfatlar vermek suretiyle, çalışanların daha fazla kazanabilme şeklindeki kişisel eğilimleriyle daha iyi, daha fazla, daha verimli, daha ucuz üretimi harmonize edebilmekti. Ayrıca sorumluluğu daha cazip kılabilmek için idari ve teknik personelle satış işlerinde çalışanların maaşları işçilerin ücretlerinden daha büyük bir hızla artacaktı.

5. Yatırımlar, özellikle ağır sanayi yatırımları azaltılacak, böylece tüketim ve ihraç mallarıyla turizm sektörünün gelişebilmesi için gerekli fonlar sağlanmış olacaktı. Devlet sadece belli başlı kalkınma projelerine yatırım yapacak ve yeni bir kredi politikası uygulanarak tüketim *ve ihraç mallarına yatırım yapan* üretim birimleri teşvik olunacaktı. Üretim birimleri yatırımlarını ya kendi kârlarından sağlayacak yada borç alma yoluna gideceklerdi.

6. Döviz kazanabilmek amacıyla dünya kapitalist pazarlarına ihraç olunabilecek ürünlerin üretimine büyük önem verilecek, bunlara öncelik tanınacaktı.

Böylece Sik görünüşte üretimin sınırlarını ve niteliğini değiştirerek bütün tüketicilere yararlı oluyor. Oysa gerçekte, sadece bir gurup tüketicinin isteklerine, taleplerine, çıkarlarına hizmet ediyor, bu gurubun şampiyonluğunu yapıyor; gelirleri ayırdedici bir satın alma gücüne imkân tanıyacak kadar yüksek olanlar ve de bu reformlar sonunda gelirleri önemli derecede artacak olan idareciler, meslek sahipleri vs.. Yararlı olduğu bir başka gurup ta ürünlerinin fiyatları ve kârı «pazarlarda» oluşan ve özellikle lüks tüketim mallarını üreten üretim birimleri. Böyle bir çerçeve içerisinde üretim *birimleri* yatırımlarını kendilerinin kararlaştıracağı ve kendilerinin finanse etmekte tamamen serbest olacağı gerçeğini hatırlayacak olursak, Sik'n makroekonomik plânının üretim birimlerinin fiili yönetimini ne şekilde etkileyebileceğini kavramak çok güçleşiyor. Bu üretim birimlerinin bağımsızlığı, sonunda makroekonomik indekslerin etkisini tamamen ortadan kaldıracaktır. Çünkü bir ekonomide üretimin topyekûn dengesini ve böylece gelecekteki ekonomik büyüklükleri de belirleyen ancak yatırım plânlarıdır. Sadece kendi çıkarlarını esas alan bir üretim birimi, uzun süreli ekonomik hedeflerin, gerekliliklerin tatmini için hangi bölümlerin geliştirilmesi gerektiğine tek başına nasıl karar verebilir?

Eğer bu reform teklifleri son yirmi yıl içerisinde Çekoslavak ekonomisinde ortaya çıkan bozuklukları düzeltmek için ileri sürülmüş olsalardı, o zaman bu reformlarla bir ekonomik gelişim sağlanabileceği belki ümit edilebilirdi. Fakat Sik ve müritleri tekliflerini hasta bir ekonominin sağlığa kavuşturulması için gerekli tedbirler şeklinde değil, gerçek sosyalizmin reçetesi olarak tanımlıyorlar. Öyleki 1968 yılının ilk yarısında ortaya çıkan gelişimlerin, dünyada ilk defa olmak üzere, temelde sosyalizm ve özgürlüğün birbiriyle kaynaştırılması yolundaki çabalar olduğu bile iddia edilebiliyordu.

Bütün bunlar bizde hem Çekoslavak sosyalizmi hem de 1968 yılındaki «demokratlaşma» süreci hakkında çok ciddi şüphelerin uyanmasına sebep oluyor. Üretim birimlerinin çıkarlarına öncelik tanımayı bir yana bırakşak bile, sadece bireysel tüketiciyi temel alan bir ideolojik tutum *toplumsal bir düşünüş ve yaşantı* yerine bireyselliği öne almayı ve dolayısıyla sosyalizmden geriye dönüşü temsil ediyor. Örneğin resmen açıklandığı gibi, 1970 yılında her altı Çekoslavaktan birini otomobil yapma programı, aynı zamanda bu taşıtlar için gerekli yollar, hizmet sektörü, benzin tasfiye ve dağıtımı tesisleri ve şehir plânlaması için hem kamu hem de özel anlamda büyük yatırımları gerektiriyor. Oysa zaten temelde iyi durumda olan kamu taşıt ağı daha iyileştirilebilir, yenileştirilebilirdi. Fakat bu ikinci almaşığın benimsenmesi halinde tabiiki bazı teşeb-

Çekoslovak Sosyalizmi

büsler fazla «kâr» sağlıyamıyacaklardı. Gerçek şu ki Şik'in tekliflerinde, Çekoslavakyada nitelik bakımından ileri kapitalist ülkelerdeki duruma benziyen bir durumun ortaya çıkmasını önleyebilecek ne teorik ne de pratik engeller var. Bilindiği gibi, kapitalist ülkelerde tüketicinin egemen ve daima haklı olduğu ileri sürülmekteyse de, pazarlar birkaç dev firma tarafından kontrol edilmekte, «egemen» tüketici şüpheli bir fayda değeri olan ve toplumsal ihtiyaçlara hemen hiç cevap vermeyen ürünleri satın almak için binbir oyunla kandırılmaktadır. Böyle bir düzende üretimin tek amacı üretimdir, diğer bir deyişle *toplumsal bir ihtiyaca cevap vermek için değil*, sadece kâr ve büyüme için üretim. Bu durumda tüketicinin üretimin gayesi değil aracı olduğu apaçık ortada. Üretim araçları devletin mülkiyetinde olmasına rağmen, Şik'in reformlarında böyle bir durumun Çekoslavakyada ortaya çıkmasını, gelişmesini önleyecek teorik bir temel, teorik bir görüş bile yok.

Şik emek hakkındaki teorik *görüşleriyle de bilimsel sosyalizmden sapıyor.* Daha evvelce de belirttiğimiz gibi, Şik emek-gücünü sosyalizmde de, tıpkı kapitalizmdeki gibi, bir meta olarak tanımlıyor. Şik'e göre aradaki tek fark emek gücünün işleme girdiği toplumsal koşullarda. Oysa Marx sadece emek-gücünü satarak yaşantısını sürdüren bir sınıfın mevcudiyetini kapitalizmin iki gereklilik şartından biri olarak tanımlıyordu. Çekoslavak anayasasında devletin her vatandaşa iş bulmakla yükümlü olduğu hakkındaki madde yürürlükte kaldığı sürece, Çekoslavakyada böyle bir durumun mevcut olmadığı tartışılabilirdi. Fakat Şik'in toplumsal bakımdan gerekli emek kategorisini pazarın bir fonksiyonu olarak tanımlaması, ayrıca anayasadaki çalışma hakkının ancak bireyin emek-gücüne ihtiyaç duyulduğu sırada ve yerde geçerli olabileceği üzerinde ısrarla durması sonunda Çekoslavakyada emeği, Marx'ın kapitalist düzen için tanımladığı yere götürüyor.

Şik'in reform plânlarının uygulanmasıyla tabiiki Çekoslavak ekonomisi tam bir kapitalizme dönüşmeyecekti. Çünkü herşeye rağmen üretim araçları kişilerin değil devletin mülkiyetindeydi. Fakat emeği Şik'in tanımladığı şekilde tanımlarsak ve üretim birimlerindeki idarecilere sağlanan kârı istedikleri şekilde tasarruf etme ve dağıtma (hernekadar bu dağıtım hisse sahiplerine değil de müstahdemlere yapılıyorsa da) hakkını tanıyacak olursak, böyle bir plâna sosyalist bir plân dememiz de çok güçleşir. Belki de böyle bir düzene verilecek en uygun ad devlet-teşekküllü kapitalizmi olacaktır. Üstelik Marx'la Engels'in meta üretimini üretim araçlarının özel mülkiyetine bağlamalarını, Şik'in yaptığı gibi, sosyalizm hakkında pratik bir bilgileri olmadığı görüşüyle açıklamağa kalkmak, Çekoslavakyadaki son olayların ışığında çok gayri ciddi bir tutum oluyor. Eğer Şik böyle bir el çabukluğuyla Marx'ın yaptığı analizi «düzeltebilirse» ilerde başka bir reformcuyu, meta üretiminin komünizmde de geçerli olduğunu ispata çalışmaktan ne alıkoyabilir? Herhalde Şik'in teorik görüşleri değil.

Şimdiye kadar belirttiğimiz *hususlar* 1967 yılının başlarında Çekoslavakyada ne gibi gelişimler ortaya çıkmakta olduğu hakkında biz de birtakım sorular doğuruyor. Eğer «demokratlaşma» ile herkesin memleket hayatında ve sosyalizmin kuruluşunda yer alabilmesi için gerekli koşulların sağlanması, somut olarak işçilerin, öğrencilerin, hatta mevcut hükümet programına muhalefet edenlerin de tıpkı reformcular, liberaller, idareciler gibi bütün karar verme işlemlerinde rol sahibi olmaları, gerektiğinde mükâfatlandırılmaları kastediliyorsa, Çekoslavakyada böyle bir «demokratlaşma» nın yer almadığı açıkça ortadadır. Bazı özgürlüklerin tanındığı *yada yeniden yürürlüğe konduğu doğrudur*; örneğin seyahat özgürlüğü, ağır gümrük vergisi ödemeden bazı malları ithal edebilme özgürlüğü, ideolojik özgürlük, «tarafsız, eleştirici düşünürlerin» klüp kurabilme özgürlüğü hatta muhalif bir basın ve de bir takım söylentilere göre bir muhalefet partisi kurma özgürlüğü. Batıda olduğu gibi bu özgürlükler, prensip olarak, herkese açık olacaktı. Bununla beraber gene Batı'da olduğu gibi, pratik bakımdan bu özgürlükler bütün sınıflar, bütün tabakalar için eşit şekilde geçerli olmıyacaklardı, ayrıca bütün sınıfların ilerde sözü edilen özgürlüklerden yararlanabilmeleri için gerekli sosyal ve ekonomik koşulların yaratılması için de hiç bir yenilik getirilmiyordu. Şunu da ekleyelimki bütün bu söylenenler doğru olmasa, yani işçilerle idareciler ücret ve kârların bölüşümünden eşit şekilde yararlanabilseler bile, Şik'in modeli üzerindeki temel eleştirimiz gene de geçerli olacaktır. Böyle bir modelin uygulanmasıyla, işçiler giderek sadece çalıştıkları üretim biriminin kârlı bir şekilde üretimde bulunmasına ilgi duyabilirler. Bu durumda sosyalizm gene çok uzaklarda olacak, üretim sadece tüketici talebinin tatminine, uyandırılmasına, teşvikine dönük bir üretimden ibaret kalacak, başarı bilinçli bir şekilde saptanan toplumsal bir ihtiyacın tatminiyle değil, pazarlarda ve kârla ölçülecekti.

Şik'in reform programının resmen kabul edildiği 1964 yılından Novotny'nin iktidardan düşüşüne kadar, Çekoslavakyada liberallerle reformcular mevcut devlet ve parti mekanizmasından tavizler koparmağa çalıştılar. Devlet ve de parti görünüşte kontrolları altına girince tepeden bir takım özgürlük bağışları yapıldıysa da, aşağıdan temelli, kökten bir baskı gelmemesi için gerekli tedbirlerin alınması da ihmal edilmedi. Bu iki yönlü hareketin kaçınılmaz bir özelliği de belirli bir şekilde sosyalizm öncesi geçmişe dönüştü. Bana kalırsa, Şik'in meta-para ilişkilerinin sosyalizmdeki yeri, önemi üzerinde bu kadar ısrarla teorik tartışmalar girmesinin ve de emeğin temel niteliğinin kapitalizmden sosyalizme hiç değişmediğini yine ısrarla ileri sürmesinin temel nedeni de bu geriye dönüş. Kitaptaki bu iki unsurun gayet belirli bir ideolojik anlamı var. Kâr sağlıyan teşebbüslerdeki işçilere ikramiyeler vermek ve daha kaliteli tüketim mallarını üretmek *suretiyle proleteryayı içinde* bulunduğu durumu kabule teşvik etmek. Şik'e göre komünizm tam anlamıyla gerçekleşinceye kadar işçilerin durumunda temelli bir değişiklik yapılamaz. Komünizme temelde halk çoğunluğunun bilinçli eylemlerini seferber ederek (siyasal süreci ve üretim sürecini gerçekten demokratlaştırarak) değil, üretim araçlarının teknolojik gelişimiyle gerçekleştirilebilir. Diğer bir deyişle bu aşama için üretim araçlarının teknolojik gelişimi o noktaya varmalıdır ki «tüm temel tüketim malları herkese bol bol yetecek» kadar üretilebilsin ve böylelikle kişileri bütün hayatlarınca belirli bir faaliyet daima zincirleyen katı iş *bölümüde ortadan kalksın. Görülüyorki Şik* komünizmi, kendi plânında ortaya koyduğu tüketiciye dönük bir üretim sisteminin doğal uzantısı olarak tanımlıyor ve aydınlarla idareciler dışındaki herkesin, özellikle işçilerin kişisel mükâfatlar yoluyla kendilerini bu hedefe adamalarının sağlanmasını örgütlüyor. Gerçekte bu eşyayı ve kişileri oldukları gibi kabul etmekten başka bir şey değil. Böylelikle Batı tipi liberal kapitalizme özgü özel, bireysel, bencil bir mükâfat ve değerlendirme sistemiyle ahlâkı kabul edilmiş oluyor. Bunun ne sosyalizmin ve komünizmin kuruluşu için gerekli olan ahlâkta, ne de sömürülen üçüncü dünya halklarının da içinde yer aldığı karşılıklı bir dayanışma dünyası görüşünde yeri olabilir. Her nekadar komünizmin gerçekleşebilmesi için üstün bir üretim gücüne ulaşılarak yokluğun, kıtlığın ortadan kaldırılmasının, ayrıca kişinin yaratıcı enerjisinin hem kişisel hem de toplumsal ihtiyaçların tatminine uygulamasının gerekliliği kabul edilebilirse de insan geleceğin ihtiyaç ve umutlarına değil, Şik'in ileri sürdüğü şimdiye ve özellikle geçmişe bağlı bir değerler sisteminin komünizmin gerçekleşmesine ne dereceye kadar yardımcı olabileceğini sormaktanda kendini alamıyor.

MONTHLY REVIEW, OCTOBER 1969, S. 36-47

TÜRK - SOVYET

CEM EROĞUL

Yeni Türkiye Devleti ile Sovyetler Birliği arasında, 1919'da başlayıp bugüne uzanan elli yıllık ilişkiler, dört başlık altında incelenebilir : 1) Dostluk; 2) Dalgalanma; 3) Husumet; 4) Normalleşme.

I. DOSTLUK :

Ekim 1917'de patlak veren Sovyet İhtilâli ile 1919'da başlayan Türkiye Millî Kurtuluş Savaşı arasında, yönetici sınıfları ve egemen ideolojileri tamamen farklı olmakla beraber, sıkı bir kader birliği mevcuttu. Bu birliği yaratan en önemli neden, iki hareketin de aynı düşmanlarla boğuşmak zorunda kalması, ikisinin de antiemperyalist nitelikte olması ve nihayet, her iki hareketin de, kendi iç birliğini gerçekleştirmek için gerici ayaklanmalarla uğraşmak gibi bir sorunu bulunması idi.

Sovyet İhtilâli'nden sonra, Mayıs 1918'de, eskiden Çarlık Rusyası'nın parçası olan Kafkasya'da, üç ayrı cumhuriyet teşekkül etmişti : Ermenistan, Gürcistan ve Azerbeycan. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondoros mütarekesinden sonra, İngilizler, Sovyetleri çemberleme siyasetlerini uygulamak üzere Kafkasya'ya asker çıkarmışlardı. Ağustos 1919'dan itibaren İngiliz kuvetlerinin geri çekilmesi, Sovyetlere güneyden saldıran General Denikin'in komutasındaki Beyaz Rusların Kızıllara yenilmesi ve nihayet, 1920 - 21 yıllarında üç Kafkas cumhuriyetinin de arka arkaya bolşevikleşmesi, Sovyet ve Anadolu İhtilâllerinin doğrudan doğruya temaslarını önleyen engelleri ortadan kaldırdı. Bundan sonra, iki ülke arasında, sıkı bir işbirliği ve dostluk dönemi açıldı.

23 Nisan 1920'de T.B.M.M.' nin toplanmasından daha üç gün sonra, Mustafa Kemal, Sovyet Dışişleri Komiseri Çiçerin'e bir mektup yazarak ittifak teklifinde bulunmuştu(1). İlk resmi görüşme, hariciye vekilimiz Bekir Sami Bey'in başkanlığında bir heyetin, 11 Mayıs 1920'de Moskova'ya gönderilmesi ile gerçekleşti. Heyetin amacı, Batı'ya karşı Sovyetlerle bir ittifak imzalamaktı. Ulaştırma zorlukları (heyetimiz ancak iki buçuk ayda Moskova'ya ulaşabilmiştir) ve milletlerarası durumun belirsizliği, antlaşmanın imzalanmasını bir süre geciktirdi. Nihayet, Anadolu kuvvetlerinin Aralık 1920'de Ermenileri yenmelerinden ve Ocak 1921'de gerçekleşen I. İnönü Savaşı'ndan sonra, 16 Mart 1921'de Türk - Sovyet dostluk antlaşması imzalandı.

Kendini dış dünyaya kabul ettirme çabası içinde olan yeni Türkiye devleti için bu antlaşma büyük önem taşıyordu. Bir kere, ilk defa olarak bir büyük devlet Misak-Millî'yi resmen kabul ediyordu.' İkincisi, kuzey ve doğu sınırları güvenliğe kavuşuyordu. Doğuda, Batum'un Sovyetlere bırakılmasına karşılık, Kars ile Ardahan'ın bize ait olduğu tescil ediliyordu. Üçüncüsü, Çarlık Rusyası ile imzalanmış bulunan bütün antlaşmalar feshediliyor ve bu arada kapitülasyonlar da ilga ediliyordu. Dördüncüsü, bir büyük devletle dostluk ve karşılıklı yardım taahhüdüne girişiliyordu. Ayrıca, antlaşmaya göre, taraflar, karşı tarafın hükümetini devirmeyi hedef tutan teşekküllerin kendi topraklarında faaliyet göstermelerine izin vermemeyi kararlaştırıyorlardı.

Millî Kurtuluş Savaşı boyunca, Sovyetler, Türkiye'ye madî ve manevî yardımda bulundular. Bugüne kadar resmî bir açıklama yapılmadığı için yardım miktarı bilinmemekle beraber, en büyük emperyalist ülkelere kafa tutan Türkiye için bu yardımın büyük önem taşıdığını tahmin etmek güç olmaz. Savaş içinde sınanan Türk-Sovyet dostluğu, millî kurtuluş savaşımızın zaferinden sonra da devam etti. İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürecek olan bu uzun dostluk döneminin dayandığı temel antlaşma, 17 Aralık -925'te, Paris'te imzalandı. Sovyetlerle imzaladığımız bu tarafsızlık ve saldırmazlık antlaşmasının hükümlerine göre : 1) İki ülke, birbirine karşı tecavüzde bulunmayacak; 2) Taraflardan biri tecavüze uğrarsa diğeri tarafsız kalacak; 3) Hiç bir taraf, diğerine karşı kurulmuş ittifaklara girmeyecek; 4) Antlaşma, üç yıl süre ile yürürlükte kalacak; ancak, bitiminden altı ay önce feshedilmezse, bir yıl daha otomatik olarak uzayacaktı.

17 Aralık 1929, 30 Ekim 1931 ve 7 Kasım 1935'te üç defa uzatılan Paris antlaşması, iki dünya savaşı arasında, Türkiye'nin dış politikasının temel taşlarından biri olmuştur. Zekeriya Sertel'in Bayar'dan naklen anlattığına göre, Atatürk, ölüm döşeğinde, Sovyet dostluğuna verdiği önemi yine belirtmiş ve yanında bulunan Celal Bayar'a, Sovyetlere müteveccih herhangi bir antlaşmaya girilmemesini vasiyet etmişti (2). Bu dönemdeki Türk-Sovyet dostluğu, basit bir tarafsızlık olarak kalmamış, karşılıklı menfaatlere dayanan açık bir işbirliği seviyesine yükselmişti. Örneğin Sovyetler, katıldıkları Cenevre Silâhsızlanma Konferansı'na Türkiye'nin de çağrılması için büyük baskıda bulunmuşlar, Türkiye Cumhuriyeti ise, 28 Mart 1928'de davet edildiği bu ilk milletlerarası konferansta Sovyetlerin tam silâhsızlanma tezini desteklemişti.

Ancak bu dostluk pürüzsüz değildi. Bir kere, dış ticaret alanında kapsamlı ilişkilere girişmek mümkün olmuyordu. İki ülke de fakirdi; ikisinin de en büyük ihtiyacı, birbirlerinden temin edemeyecekleri sınaî mamullerdi. Nitekim, dostluk döneminde, Türkiye'nin Sovyetlerden ithalâtı toplam ithalâtının yüzde beşini nadiren aşmış, bu ülkeye ihracatı ise toplam ihracatının yüzde dördüne ulaşamamıştır. Türkiye, ticarî ilişkilerini en çok Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya ile geliştirmiştir. İkincisi, 1930'lardan itibaren, Türkiye, Batı ile de işbirliğine yönelmiştir. 1928'de İtalya ile bir dostluk ve tarafsızlık antlaşması imzalanmış, 1930'da ise İngiltere, Fransa ve Yunanistan ile dostluk ilişkilerini engelleyen meseleler halledilmiştir. Böylece, iki savaş arası dönemin ikinci yarısında, Sov-

İLİŞKİLERİ

yetler Birliği, Türkiye'nin dayandığı tek büyük ülke olmaktan çıkmıştır.

II. DALGALANMA :

Başlangıçtan itibaren dostluk ve işbirliği esasına dayanan Türk Sovyet ilişkileri, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte önemli dalgalanmalara maruz kalmış ve savaşın bitimiyle, açık bir husumete dönüşmüştür. Savaş yıllarının son derece karmaşık gelişmelerinin kısa bir özeti dahi, bu yazının çerçevesini aşacağı için, burada sadece bazı önemli olaylara değinmekle yetinilecektir.

İtalya'nın gittikçe saldırgan bir siyaset izlemesi neticesinde, güvenliği bakımından endişeye düşen Türkiye, 12 Mayıs 1939'da İngiltere ile, 23 Haziran 1939'da ise Fransa ile, Akdeniz'de saldırı halinde karşılıklı yardımı öngören deklarasyonlar yayınlamıştı. İtalya, Almanya ile sıkı işbirliği halinde olduğuna göre, bu tutumuyla Türkiye, Mihver'e cephe almış oluyordu. Türkiye, bir yandan kuzey ve doğuda Sovyet dostluğunu sürdürürken, öte yandan Akdeniz'de, İngiltere ve Fransa'ya yaklaşmakla, batı sınırlarını da emniyete almaya uğraşıyordu.

Bu buhranlı günlerde, Sovyetler de, güvenlikleri açışından büyük bir endişe içindeydiler. En büyük korkuları, İngilizlerle Almanların anlaşması ve İngiltere'nin Almanya'yı Sovyet ülkesine saldırmakta serbest bırakması idi. İhtimal dışı olmayan böyle bir gelişmeyi önlemek için Sovyetler, Almanlarla gizli görüşmelere giriştiler ve 23 Ağustos 1939'da, Sovyet-Alman saldırmazlık paktı imzalandı. Bu paktın Türkiye için sonucu şu idi : doğudaki dostu bir kampa, batıdaki dostları ise öteki kampa düşmüştü. Üstelik, 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı fiilen başlamıştı. Oysa, güvenliğimizin sağlanması bu iki dostluğun telifine bağlı idi. 25 Eylül 1939'da, Şükrü Saracoğlu, işte bu dostlukları telif amacıyla Moskova'ya gitti. Ancak anlaşmak mümkün olmadı ve 17 Ekim 1939'da Saracoğlu Moskova'dan ayrıldı. İki gün sonra ise, Türk-İngiliz-Fransız ittifakı imzalandı. Türkiye, yine de, Sovyet dostluğundan vazgeçmek niyetinde değildi. İttifak antlaşmasına, bundan doğacak vecibelerin, kendisini Sovyetlerle karşı karşıya getirecek bir sonucu olamayacağına dair bir hüküm koydurttu.

Savaşın ilk iki yılı, Türk-Sovyet ilişkileri bakımından önemli bir gelişmeye sahne olmadı. Ancak, 1941'den itibaren durum değişti. Balkanların Almanya'nın eline düşmesi, Türkiye'yi bir istilâ tehlikesiyle burun buruna getirmişti. Öte yandan, Sovyetler Birliği, Batı Avrupa'yı fetheden Almanya'nın yakında doğuya saldıracağını görüyordu. Bu durumda, iki ülke, 24 Mart 1941'de bir saldırmazlık deklarasyonu imzalamak gereğini duydular. Buna karşılık, Alman diplomasisi, Türkiye ile Sovyetlerin arasını açma çabaları içindeydi. Hitler'in hesabına göre, Sovyetler yenildiği takdirde, bir savaşa lüzum olmadan, Türkiye Alman nüfuzuna girecekti. Almanya'nın çabaları, Türkiye'nin istilâ edilme korkusuyla çakıştı ve 18 Haziran 1941'de Türk-Alman saldırmazlık paktı imzalandı. Dört gün sonra da, Alman orduları, Sovyet sınırını aştılar.

Almanlar Sovyetlere saldırınca, Türkiye'nin yöneticileri geniş bir nefes aldılar. Sovyetlerle uğraşan Alman kuvetlerinin Türkiye'yi istilâ etmeleri diye bir tehlike, kalmamıştı. Ancak Türkiye, kendi güvenliği bakımından rahat etmekle kalmadı; Alman ilerleyişini sempati ile karşılamaya başladı. 9 Ekim 1941'de, Almanya ile krom antlaşması imzalandı. Buna göre, 1942'nin sonuna kadar bütün kromunu İngiltere ve Fransa'ya satmayı taahhüt etmiş olan Türkiye, 1943'ten itibaren bu stratejik maddeyi Almanya'ya satacaktı. 1 Haziran 1942'de imzalanan bir ikinci antlaşmayla, satılacak krom miktarı daha da arttırıldı. Böylece Türkiye, Sovyetlere ve Batılı müttefiklerine karşı kulanılan silâhlara hammadde sağlar oldu. Turancı ve ırkçı teorilerin memlekette gelişmesine hükümet göz yumdu. Hatta Türkiye, 1942 sonbaharında, Kafkasya sınırına asker yığdı. Bir Amerikan albayının, Türkçülük konusunda, 1957'de yayınladığı son derece ilginç bir doktora tezinde idia edildiğine göre, Türkiye, Stalingrad'ın düşmesiyle yıkalacak olan Sovyet ülkesinden parsa toplamaya hazırlanıyordu (3). Ancak, yine de bu dönemdeki Türk politikası esas itibariyle Sovyetlerin lehine idi. Zira en önemli noktada Türkiye Almanlara taviz vermemiş, Almanya'nın yanında savaşa girmeye yanaşmamıştı. Böylece, Sovyetlerin gayet hassas olan güney sınırı korunmuş oluyordu.

1942'nin sonundan itibaren, artık savaşın kaderi değişmişti. Sovyetlerin Stalingrad zaferi, müttefiklerin Fransız Kuzey Afrikası'nda gerçekleştirdikleri başarılı çıkartma, Alman gerilemesinin başlangıç noktaları oldu. Bu durumda, Türkiye'nin tarafsızlık siyaseti artık müttefiklerin aleyhine işlemeye başladı. Almanlar ilerlerken, tarafsız bir Türkiye bu ilerlemenin önüne çekilmiş bir setti. Müttefikler ilerlemeye başlayınca, Türkiye bu sefer onların önünde bir set olmaya başladı. Bunun üzerine, Sovyetler ve Batılılar, savaşa girmesi için Türkiye'ye şiddetli başkılarda bulundular. 30 Ocak 1943'de, Churchill Adana'ya geldi. Amacı, bahara kadar Türkiye'yi savaşa sürüklemekti.

Bu baskılar karşısında İnönü, Türkiye'nin henüz savaşa hazır olmadığı gerekçesiyle, bir oyalama taktiği güdüyordu. Nihayet, 1944'ün başında, müttefiklerin sabrı tükendi. İngiltere, 2 Mart 1944'te, Türkiye'ye yaptığı silâh ve cephane yardımını kesti. 1 Nisan 1944'te, Amerika onu izledi. Böylece Türkiye, Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu sayesinde elde ettiği Amerikan yardımından da mahrum kaldı. Batılıların yanı sıra, Sovyetler de Türkiye'ye cephe aldılar.

6 Haziran 1944 Normandiya çıkartması gerçekleştirilip artık Alman ya'nın yenileceği kesin olarak meydana çıkınca, Türkiye, 2 Ağustos, 1944'te bu ülke ile siyasî ilişkilerini kesti. 23 Şubat 1945'te ise, Almanya'ya savaş ilân etti. Ne var ki, müttefiklerin kaybolan güvenini yeniden kazanmak için bu tedbirler yetersizdi. Savaşın sonunun yaklaştığı bu sırada, Türkiye, iyice yalnızlığa sürüklenmişti. 19 Mart 1945'te Türkiye'ye bir nota veren Sovyetler, 7 Kasım 1945'te süresi dolacak olan tarafsızlık ve saldırmazlık antlaşmasını yenilemeyeceklerini bildirdiler. Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki dostluk dönemi de böylece resmen kapanmış oldu.

III. HUSUMET :

Türkiye Hükümeti, 7 Nisan 1945'te Sovyetlere verdiği bir nota ile, yeni bir dostluk antlaşmasının imzalanması için Sovyet şart-

Sayfayı Çeviriniz

larının ne olduğunu sordu. Haziran ayında, Molotof, Moskova'daki elçimiz Selim Sarper'le bir görüşme yaparak bu şartları açıkladı. Sovyetlerin talepleri şunlardı : 1) Doğu sınırında değişiklik yapılması; 2) Sovyetlere Boğazlarda üs verilmesi; 3) Montreux sözleşmesinin değiştirilmesi. Daha sonra, Moskova radyosunun yaptığı yayınlardan ve Sovyet basınında çıkan yazılardan, doğu sınırında değişiklikten kastın, Kars ile Ardahan'ın Sovyetlere verilmesi olduğu anlaşıldı. 17 Temmuz - 2 Ağustos 1945 arasında toplanan Potsdam konferansında, Stalin, Boğazlarla ilgili taleplerini tekrarladı. İngilizler ve Amerikalılar, Sovyetleri bu konuda bütünüyle desteklemeye yanaşmadılar. Her devletin kendi görüşünü Türkiye'ye ayrı ayrı bildirmesi kararlaştırıldı. Bundan sonra, Sovyetler, zaman zaman verdikleri notalarla Montreux rejiminde değişiklik yapılmasını istediler.

Türkiye, bu haksız taleplere kararlı bir şekilde karşı koydu. Millî nitelikleri itibariyle zaten Türk olan Kars ile Ardahan'ın Türkiye'ye ait olduğu, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile tescil edilmişti. Türkiye'nin, savaşmadan, topraklarının bir kısmını yabancı bir ülkeye terketmesi bahis konusu olamazdı Öte yandan, Boğazlarda üs vermek, Türkiye'nin bağımsızlığı ve egemenliği ile telif edilemezdi. Nihayet, yine Türkiye'nin görüşüne göre, Montreux rejimi, çok taraflı bir antlaşmanın ürünü olduğundan, iki taraflı bir antlaşma ile değiştirilemezdi.

Türkiye'nin yöneticileri bu yakışıksız taleplere boyun eğmemekte tamamen haklı idiler. Ancak, taleplere karşı koymakla yetinmeyip, bunları, Batı'ya yamanma politikalarının bahanesi olarak kulandılar. 1947'den itibaren Türkiye, emperyalist bloka girme çabalarını hızlandırdı. 14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi, Türkiye'de Batı uyduculuğu politikasının zaferini kesinleştirdi. Nihayet, 18 Şubat 1952'de NATO'ya giren Türkiye, Sovyetlere müteveccih herhangi bir ittifaka girilmemesi esasına dayanan Atatürk dış politikasına tamamen sırt çevirdi. Bundan sonraki D. P. siyaseti ise, herkesin malumudur ve Türkiye'nin uyduculuk batağına saplanmasının hazin hikâyesinden başka bir şey değildir.

5 Mart 1953'te Stalin'in ölmesiyle, Sovyet dış politikasında temelli bir değişiklik meydana geldi. 30 Mayıs 1953'te bir açıklama yapan Sovyet Hükümeti, Türkiye'den bir toprak talebi bulunmadığını ilân etti. Bundan sonra da Sovyetler, bu yoldaki beyanlarını durmadan tekrar etiler. 1956'dan itibaren ise Sovyetler Birliği, iktisadî yardım tekliflerinde bulunmaya başladı ve dostluğun yeniden kurulması için NATO'dan çıkmamızın dahi gerekli olmadığını bildirdi. Fakat, D. P. yöneticileri, bu büyük değişikliği görmezlikten gelmeyi tercih ettiler. Böylece, Sovyet tehlikesinin, Batı'ya yamanmamızın sebebi değil, sadece bahanesi olduğu açıkça meydana çıktı. Bu tehlike ortadan kalktıktan sonra da, emperyalizm uyduculuğu yoğunlaşarak devam etti.

IV. NORMALLEŞME :

Demokrat Parti yöneticilerinin sürdürdükleri husumet politikasının dünya gerçekleri ile uyumsuzluğu gitgide açığa çıkıyordu. Zira bloklararası hava gittikçe yumuşuyor, soğuk savaş adım adım tasfiye ediliyordu. Katı bir blok politikası sürdüren Türkiye'nin bu gerçeklere daha uzun zaman gözünü kapaması imkânsızdı. İçte, iktisaden ve siyaseten zaten iflâs halinde olan Demokrat Parti, nihayet tutumunu yumuşatmaya karar verdi. Buzların çözülmeye başladığının ilk işareti, Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar'ın Aralık 1959'da Sovyetler Birliği'ni ziyaret etmesi oldu. 11 Nisan 1960'ta ise, Ankara'da bir Türk Sovyet ortak bildirisi yayınlandı. Burada, iki ülke arasında yüksek seviyede bir toplantı yapılması hususunda görüş teatisinde bulunulduğu ve her iki tarafın başbakanlarının birbirlerini ziyaret etmelerinin kararlaştırıldığı açıklanıyordu. Programa göre, ilk ziyareti, Temmuz 1960'ta Menderes yapacak, daha sonra Kruşçef bunu iade edecekti.

27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de meydana gelen iktidar değişikliği bu gelişmeleri aksattı. Sovyetler, tekliflerini Cemal Gürsel'e de tekrarladılar. Ancak, askerî idare, gezi programını gerçekleştirmeye yanaşmadı. 1961 - 62 yıllarında genel bir duraklama oldu. 1962 füzeler buhranında Türkiye, Sovyetlere karşı Amerika'yı açıkça destekledi. İlişkiler, ancak 1963 ortalarında yeniden gelişmeye başladı. 29 Mayıs-14 Haziran 1963 tarihleri arasında, Senato Başkanı Suat Hayri Ürgüplü'nün başkanlığında bir parlamento heyeti Sovyetler Birliği'ni ziyaret etti.

Son yıllarda, Türk-Sovyet ilişkilerinin normalleşmesinin en büyük etkeni Kıbrıs buhranı olmuştur. Aralık 1963'te adada çıkan kanlı olaylar halk oyunda haklı bir tepki uyandırmış, ancak Türkiye, bu meselede, Batılılardan beklediği desteği bulamamıştı. Bu vesileyle, tek yanlı dış politikanın büyük mahzurları açıkça ortaya çıktı. Türk diplomasisi, yeni destekler ve dolayısıyla dostluklar arama gereğini duydu. Sovyetlerle meydana gelen hızlı yakınlaşma işte bu ihtiyacın bir sonucudur.

Sovyetler Birliği, ta 1953'ten beri dostluk teklifinde bulunduğu için, Türkiye'nin bu yeni tutumu çok çabuk sonuç verdi. Bundan sonra, Türk-Sovyet ilişkileri büyük hızla gelişti, 20 Ekim 1964'te, dışişleri bakanımız Feridun Cemal Erkin Sovyetleri ziyaret etti ve bir kültür antlaşması imzaladı. Mayıs 1965'te, Gromiko bu ziyareti iade etti. Arkasından, 9 - 17 Ağustos 1965'te, Başbakan Ürgüplü Sovyetler Birliği'ne gitti. Bu yolculuk sırasında, Türkiye'nin, birkaç önemli sanayi kuruluşu için Sovyetlerden yardım alması kararlaştırıldı. Yardım meselesini müzakere etmek üzere, 30 Eylül 1965'te, bir Sovyet uzmanlar kurulu Ankara'ya geldi. 7 Aralık 1965'te, Demirel Hükümeti ile Sovyetler Birliği arasında bir ön antlaşma imzalandı. Buna göre, demir-çelik, tesisi petrol rafinerisi, alüminyum, sülfürik asit, lif levha fabrikalarının kurulması ve bazı sanayi kuruluşlarının genişletilmesi için Sovyetlerin ön proje ve teklif hazırlamaları kararlaştırıldı.

Birkaç gün sonra da, 20 - 27 Aralık 1965 tarihlerinde, Kosigin Türkiye'yi ziyaret etti. Bir Sovyet başbakanının Türkiye'ye yaptığı bu ilk ziyaretten sonra yayınlanan ortak bildiride, Atatürk ve Lenin devrinin geleneklerı ışığında, dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirileceği ve karşılıklı güvenin sağlamlaştırılacağı açıklandı. Mart 1967'de imzalanan yeni bir antlaşma ile yardım işi kesin bir karara bağlandı. Buna göre, Sovyetler, maliyeti takriben iki yüz milyon doları aşacak olan yedi sanayi kuruluşunu finanse etmeyi taahhüt ediyorlardı. Son olarak, 10 Ekim 1969'da imzalanan bir antlaşma ile, yedi projeden biri olan İskenderun demir-çelik tesisi için, Sovyetlerden, 166 milyon dolarlık bir ek kredi aldık.

Bu arada, devlet adamlarının ziyaretleri aralıksız devam etti. 19 - 29 Eylül 1967 tarihlerinde Sovyetler Birliği'ne giden Demirel'den sonra, 10 - 21 Kasım 1969 tarihleri arasında, Cevdet Sunay, Sovyetleri ziyaret eden ilk Türk cumhurbaşkanı oldu. Böylece, kuzey komşumuzla ilişkilerimiz daha da gelişti ve bir iyi komşuluk anlayışı içinde işbirliği havasına büründü. Ancak, Batı bloku içindeki ülkelerden farklı olarak, Türkiye, bir noktada hâlâ eski katı tutumunu sürdürmektedir. Bu da kültür işleridir. Nitekim, 1964'te F.C. Erkin'in imzaladığı kültür antlaşması elan Türkiye tarafından onaylanmamıştır. Beş yıldır sürüncemede kalan bu antlaşma da yürürlüğe girerse, Türk-Sovyet ilişkileri, iki hasım bloka üye olmanın yarattığı temel çelişki devam etmekle beraber, «normalleşme» sürecini tamamlamış olacaktır.

(1) **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919 - 1965)** SBF Yayınları No. 279, Ankara, Sevinç Matbaası, 1969, s. 22.

(2) M. Zekeriya Sertel, **Hatırladıklarım (1905-1950)**, İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1968, s. 217.

(3) Charles Warren Hostler (Colonel USAF), **Turkism and The Soviets**, London, Allen and Unwin LTD, 1957, s. 176.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar. Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü : Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü Asuman ERDOST * Yıl : 1 - Sayı : 18 - Fiyatı : 150 Kuruş - 29 Aralık 1969

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8 Yenişehir / ANKARA - Tel 17 27 59 * P.K. 276 Bakanlıklar / ANKARA * Abone Şartları : 13 Sayı : 12.5 TL., 26 Sayı : 25,— TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi 25,— TL. Yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir. Küçük yayın ilânları kelimesi 75 Kuruştur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günayü AKARSU Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsilciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404 İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtımı : Fuat BÜTE, Ankara Caddesi 8 İstanbul * Tel : 27 89 49 * Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Ciltevi